

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Handreiking nazorg jeugdige ex-gedetineerden *Nazorg verzorgd*

Handreiking nazorg jeugdige ex-gedetineerden
Nazorg verzorgd

Colofon

Samenstelling

N.W.J. Assen (drs)

J. Trommelen (Msc)

M.H. de Vries (drs)

Vormgeving

VNG, Chris Koning

Druk

Drukkerij Excelsior, Den Haag

SGBO

Onderzoek > Advies > Implementatie

Postbus 30435

2500 GK Den Haag

Deze uitgave is gefinancierd vanuit het Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit van het Ministerie van Justitie en is tot stand gekomen in nauwe samenwerking tussen het Ministerie van Justitie en de VNG.

SGBO

Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van SGBO.

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. SGBO kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
Lijst met gebruikte afkortingen	7
Inleiding	9
1.1 Waarom deze handreiking	10
1.2 Voor wie is deze handreiking?	10
1.3 Afbakening	11
1.4 Leeswijzer	12
2 Algemeen Kader	13
2.1 De wetgeving	13
2.2 Overige kaders	14
2.3 Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit	14
3 Verantwoordelijkheden en taken gemeente	17
3.1 Verantwoordelijkheidskader gemeenten	17
3.2 De rollen van de gemeente	18
3.3 Invulling taakgebieden door gemeente	21
4 Ontwikkelen van beleid	23
4.1 Gemeentelijk beleid	24
4.2 Stappenplan beleidsontwikkeling	25

5	Organiseren van samenwerking	31
5.1	Samenwerking zoeken	31
5.2	Coördinator	32
5.3	Procesregisseur	35
5.4	Platforms voor overleg nazorg	36
6	En dan de praktijk	39
6.1	De gemeente in de rol van uitvoerder	39
6.2	De gemeente in de rol van coördinator en procesregisseur	40
7	Woord van dank	47
8	Literatuur	49
	Bijlagen	51
1	Overzicht uitstroomoverzicht	53
2	Visualisatie rollen gemeente	55
3	In kaart brengen doelgroep	57
4	Zelfevaluatie	59
5	Trajectkaart	61
6	Contactgegevens	65

Woord vooraf

Investeren in de Jeugd. Juist nu!

Iedereen die ervaring heeft met opvoeden weet dat achter het uiterlijk vertoon van de gemiddelde puber een heel weldenkende volwassene in wording schuilgaat. Gelukkig maar. En laten we wel wezen: het opzoeken van de grenzen van je mogelijkheden en van de grenzen van de samenleving hoort nu eenmaal bij het volwassen worden. Helaas zijn er ook jongeren die het niet laten bij een grote mond of wat onaangepast sociaal gedrag. Ze halen echt rotzooi uit, zorgen voor overlast en zijn soms aardig op weg een criminele loopbaan op te bouwen. Die groep pakken we met z'n allen, waarschijnlijk meer dan vroeger, hard aan. De harde kern sturen we voor kortere of langere tijd naar een justitiële jeugdinstelling.

Elk jaar komen 2500 jongeren uit een jeugdinstelling terug naar hun gemeenten. Wij hebben als gemeenten dan twee opties: we laten ze hun eigen weg zoeken of we gaan ermee aan de slag. De eerste optie is veruit het gemakkelijkst en ook nog eens het goedkoopst. De tweede optie is lastig en kost veel inspanningen en dus ook geld.

Toch geldt ook hier de oude regel: goedkoop is duurkoop. Want jongeren op het verkeerde pad, die hun gedrag niet veranderen, kosten de samenleving op den duur pas echt veel geld. Ze vervolgen hun carrière in de criminaliteit en snijden daarmee de weg naar een 'normaal' leven af. En de cijfers liegen er niet om: drie van de vier jongeren gaan binnen een paar jaar opnieuw in de fout.

Deze handreiking helpt gemeenten hun rol in te vullen samen met de ketenpartners van Justitie. Veel gemeenten zijn daar al mee bezig, al dan niet geïntegreerd met de nazorg voor volwassen ex-gedetineerden. Zo'n integrale aanpak is natuurlijk mooi, maar de verantwoordelijkheden voor gemeenten liggen bij '18-minners' toch weer anders dan bij '18-plussers'. Bij jongeren onder de 18 jaar hebben we immers ook nog te maken met de samenwerking met de Raad voor de Kinderbescherming en de Jeugdreclassering.

Ik ga er van uit dat deze handreiking u op weg helpt bij het opzetten van een sluitende nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Als dit boekje daarin slaagt zijn er alleen maar winnaars: jongeren met meer perspectief en gemeenten met minder overlast en criminaliteit. Ik wens u daarbij alle succes toe!

Annemarie Jorritsma,
voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Lijst met gebruikte afkortingen

AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BJZ	Bureau jeugdzorg
CIZ	Centrum voor Indicatiestelling Zorg
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CvI	Commissie voor Indicatiestelling
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GSB	Grootstedenbeleid
Hvw	Huisvestingswet
JCO	Justitieel Casus Overleg
JJI	Justitiële Jeugdinstelling
JR	Jeugdreclassering
MO	Maatschappelijke opvang
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OM	Openbaar Ministerie
PIJ	Plaatsing in een Instelling voor Jeugdigen
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
UWV	Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VIR	Verwijsindex Risicjongeren
Wmo	Wet maatschappelijke opvang

Inleiding

Toon (16) is één van de 2500 jongeren die jaarlijks na hun detentie in de maatschappij terugkeren. Hij gaat terug naar zijn gemeente van herkomst. Hij heeft zijn programma's in de justitiële jeugdinrichting doorlopen en is klaar om weer terug te treden in de maatschappij. Zijn begeleider van het JJI gaf nog aan hem mee dat het misschien wel wennen zal zijn: 'Je komt weer terug in je oude situatie. Jij bent misschien wel veranderd, maar je sociale omgeving niet!'

'Zal wel', had Toon gedacht. Eigenlijk wel prettig zelfs, alles weer zoals vanouds. Alleen had hij nog wel een vervelende klus te klaren. Hij moest zijn opleiding nog afmaken. Daar had hij dus mooi geen zin in. Evenmin in het terugkeren naar zijn ouders. Daar was het immers allemaal begonnen. Zijn vader die hem sloeg en zijn moeder die meer aandacht had voor alcohol dan voor haar eigen zoon.

De gemeente waar Toon terugkeert, heeft al contact gehad met de JJI. In een vroeg stadium van de straf was al bekend dat hij niet kon terugkeren naar zijn ouderlijk huis en dat er een nieuwe school voor hem gezocht moest worden. Welke school, dat was nog een lastige zaak. Geen enkele school in de gemeente wilde hem toelaten.

De gemeente heeft een goede oplossing voor het woonprobleem gevonden. Toon kan namelijk begeleid gaan wonen, aangeboden door de woningstichting. De begeleiding moet verzorgd worden door een voogd van Jeugdzorg. Helaas hebben zij een te lange wachttijd. Daar kan een jeugdige ex-gedetineerde niet op wachten. Met een andere zorginstelling heeft de gemeente dezelfde zorg kunnen regelen. En na enkele gesprekken tussen de leerplichtambtenaar en het scholeninstituut is het toch gelukt; Toon kan zijn opleiding hervatten.

Alle partners moeten samenwerken om optimale nazorg aan te kunnen bieden. De gemeente heeft in het netwerk de rol van 'spin-in-het-web'. Maar het is niet gemakkelijk daaraan invulling te geven. Want, hoe geef je vorm en inhoud aan de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden? Welke samenwerkingspartners zijn benodigd voor de uitvoering en hoe betrek je die? Hoe bewaak je de uitvoering en wanneer moet je bijsturen? De gemeente in bovenstaande casus had het al aardig voor elkaar. Na het lezen van deze handreiking kunt u ook aan de slag.

1.1 Waarom deze handreiking

Met het Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit wordt onder regie van het Ministerie van Justitie door alle partners in de jeugd(strafrecht)keten samen gewerkt aan het verminderen van recidive onder jongeren. Het programma is uitgewerkt in vier pijlers; vroegtijdig ingrijpen, persoonsgerichte aanpak, snelle en consequente jeugdzorg en passende nazorg. De uitwerking van de pijler 'passende nazorg' is erop gericht dat alle jongeren die instromen in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI) nazorg krijgen aangeboden als ze weer vrijkomen. In een aantal gevallen heeft die nazorg een verplichtend karakter. De Minister van Justitie werkt aan een wetswijziging om de deelname aan nazorg in meer gevallen verplicht te stellen.

In het verzorgen van nazorg speelt de gemeente een belangrijke rol. Immers, de jongere die na zijn straf in een JJI terugkeert in de maatschappij, komt in een gemeente wonen. De rol van de gemeente in het verlenen van nazorg is niet nieuw en op zichzelf staand. De – vaak korte – periode dat de jongere in de JJI verblijft, is in feite een onderbreking in de continue zorgtaak die de gemeente heeft.

Deze handreiking is bedoeld om gemeenten op de hoogte te brengen van de ontwikkelingen op het terrein van nazorg jeugdige ex-gedetineerden en hen te ondersteunen bij het opzetten en/of verder ontwikkelen van het beleid en hun rol in het verlenen van die nazorg. Dat is om een aantal redenen van belang. De gemeente is verantwoordelijk voor de veiligheid in de gemeente. Veiligheid begint bij voorkomen en doel van nazorg is te voorkomen dat de jongeren in zijn oude gedrag vervalt. Daarnaast heeft de gemeente direct te maken met de jongere. Enerzijds houdt dit in dat de gemeente geconfronteerd wordt met de overlast, zoals vernieling, criminaliteit, bedreiging enzovoort. Anderzijds is de gemeente verantwoordelijk voor veel beleidsterreinen die te maken hebben met de zorg voor probleemjongeren. Tot slot vormt de gemeente de verbindende schakel tussen 'de straf' aan de ene kant en 'het gewone leven' aan de andere kant. De gemeente kan door het leggen van verbindingen zorgen voor een sluitend netwerk van (na)zorg.

De cijfers

De cijfers liegen er niet om. Uit onderzoek blijkt dat de recidive onder jongeren hoger ligt dan onder volwassenen. Ruim 60% van de jongeren die in detentie heeft gezeten, komt opnieuw in aanraking met de politie of moet opnieuw een straf in de gevangenis uitzitten. Dat betekent dat de gemeente opnieuw geconfronteerd wordt met overlast (criminaliteit, geweld, inbraak, enz.).

Zie voor meer cijfers bijlage 1

Bron: Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit

1.2 Voor wie is deze handreiking?

Deze handreiking is geschreven voor gemeenten en is bedoeld om gemeenten – groot en klein – te ondersteunen bij het vorm en inhoud geven aan de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Alle gemeenten hebben hierin namelijk een verantwoordelijkheid. Natuurlijk, de mate waarin gemeenten worden geconfronteerd met een jeugdige ex-gedetineerde die zich in de gemeente vestigt, is zeer divers. In een grote (stads)gemeente zal het vaker aan de orde zijn, dan in een kleine (plattelands)gemeente. Toch is het voor elke gemeente van belang zich voor te bereiden op de komst van een jeugdige ex-gedetineerde. Immers, als de aanpak van de nazorg nog bedacht moet worden als de jongere er al is, ben je te laat.

Uitgangspunt is geweest dat iedere gemeente op basis van de informatie in de handreiking aan de slag kan met haar taken in de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Daarbij is er ruimte om dat beleid meer of minder uitgebreid in te vullen.

Het **beleidsproces** in de gemeente is leidend geweest bij de opzet van de handreiking. De handreiking biedt de ambtenaar die een rol heeft in de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden handvatten voor zowel de beleidsontwikkeling, de organisatie en de uitvoering van het beleid.

1.3 Afbakening

Gemeenten kunnen ervoor kiezen de nazorg aan alle ex-gedetineerden integraal op te pakken. Beleidsmatig is daar ook veel voor te zeggen. Toch moet de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden onderscheiden worden van de nazorg aan volwassen ex-gedetineerden. Het belangrijkste verschil betreft 'de straf'. In deze handreiking wordt aangesloten bij de indeling gebaseerd op leeftijd uit het strafrecht, namelijk 18- en 18+. De plaats waar en het doel van de straf verschillen voor 18-minners en 18-plussers. In principe zit de 18-minner zijn straf uit in een JJI, terwijl een 18-plusser in een penitentiare inrichting terecht komt. De doelstelling van 'de straf' die aan 18-minners wordt opgelegd is vooral pedagogisch van aard en gericht op hulp, ondersteuning en groei, terwijl 'de straf' aan 18-plussers primair vergelding tot doel heeft (repressief karakter). Deze handreiking gaat over de nazorg aan jongeren die na het plegen van een delict de JJI hebben verlaten. Dat kan zijn na een periode van preventieve hechtenis of – als de kinderrechter daartoe heeft besloten – na een periode van jeugddetentie.

Een ander onderscheid betreft de jeugdigen die hun straf moeten uitzitten in een Justitiële Jeugd Inrichting (JJI) en diegenen die een PIJ-maatregel krijgen opgelegd. De PIJ-maatregel staat voor 'Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen'. Als de verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan een ernstig misdrijf en er sprake is van een ontwikkelingsstoornis of psychische aandoening kan de kinderrechter besluiten dat intensieve behandeling nodig is in de vorm van een PIJ-maatregel. De PIJ-jongeren vormen een aparte groep onder de strafrechtelijk vervolgte 18-minners. De nazorg aan jongeren na het beëindigen van een PIJ-maatregel wordt anders vorm gegeven dan de nazorg aan jongeren die een JJI verlaten na preventieve hechtenis of jeugddetentie. Het belangrijkste verschil zit in de langdurige betrokkenheid van de JJI bij de nazorg aan diegenen een PIJ-maatregel opgelegd hebben gekregen. In het voorjaar van 2009 worden over nazorg aan PIJ-ers nadere afspraken gemaakt. Zodra die afspraken zijn geaccordeerd zullen gemeenten daarvan op de hoogte worden gesteld. Ook zal daarvan melding worden gemaakt op de website van de VNG.

'Jeugdigen' gedefinieerd

Wanneer valt een jongeren nog in de categorie 'jeugd'? Afhankelijk van het beleidsterrein en de organisatie worden verschillende definities gehanteerd:

Jeugdzorg:	personen tot 18 jaar
Jeugdgezondheidszorg (waaronder GGD):	personen tot 19 jaar
Centrum voor Jeugd en Gezin:	personen tot en met 23 jaar
Jeugdbeleid gemeente:	personen tot en met 23 jaar

In de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden wordt de grens van 18 jaar gehanteerd. Wie voor z'n 18e een delict pleegt, wordt in de regel berecht volgens het Jeugdstrafrecht.

Tot slot, als in deze handreiking gerefereerd wordt aan een jeugdige ex-gedetineerde, wordt deze aangeduid met 'hij' of 'hem'. Uiteraard kan daarvoor in de plaats ook 'zij' of 'haar' gelezen worden. Hetzelfde geldt voor de (beleids)ambtenaar of verantwoordelijke voor de nazorg jeugdige ex-gedetineerden in de gemeente.

1.4 Leeswijzer

Voor een beter begrip van het terrein nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden wordt in hoofdstuk 2 het wettelijk kader geschetst en wordt kort het programma Aanpak Jeugdcriminaliteit toegelicht. De (wettelijke) taken en verantwoordelijkheden van gemeenten staan in hoofdstuk 3. De hoofdstukken 2 en 3 zijn beschrijvend van aard. In hoofdstuk 4 wordt een aantal mogelijkheden voor het vorm en inhoud geven aan het beleid 'nazorg jeugdige ex-gedetineerden' gegeven. Ook wordt een stappenplan voor de ontwikkeling van beleid op nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden beschreven. De mogelijkheden voor de organisatie van die nazorg staan beschreven in hoofdstuk 5. Het proces – wie is wanneer aan zet – staat in de hoofdstukken 4 en 5 centraal. Hoofdstuk 6 geeft weer wat de gemeente kan of moet doen op het moment dat er een jeugdige ex-gedetineerde in de gemeente nazorg moet krijgen. In dit hoofdstuk gaat het vooral over doen!

In bijlage 1 zijn de uitstroomgegevens uit de JJI's in 2007 en 2008 opgenomen. Bijlage 2 bevat een schematisch overzicht van de rollen van de gemeente. De bijlagen 3 en 4 bestaan uit een aantal vragen die helpen om inzicht te verkrijgen in de doelgroep, de jeugdige ex-gedetineerden respectievelijk de invulling van de eigen rol(len), de zelfevaluatie. Bijlage 5 bevat de trajectkaart, een format dat gebruikt wordt voor de informatievastlegging bij het trajectberaad en in bijlage 6 zijn de contactgegevens van diverse bij nazorg betrokken organisaties, opgenomen.

2 Algemeen Kader

In dit hoofdstuk wordt het kader geschetst waarbinnen de gemeente invulling moet geven aan haar taken en verantwoordelijkheden in de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden.

2.1 De wetgeving

Het jeugdstrafrecht is wettelijk geregeld in Boek I, Titel VIII A, art 77a – 77hh van het Wetboek van Strafrecht. De strafvordering voor minderjarigen is geregeld in Boek IV, titel II, art 486 – 505 van het Wetboek van Strafvordering.

Het jeugdstrafrecht is van toepassing op jeugdigen tussen 12 en 18 jaar. Jeugdigen onder de 12 jaar (12-minners) worden in Nederland niet vervolgd. Wanneer een 12-minners een strafbaar feit pleegt, wordt dat door de politie bij Bureau jeugdzorg (BJZ) gemeld. Het BJZ kan dan bijvoorbeeld een ouderbegeleidingstraject starten of de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) vragen een onderzoek naar een kindbeschermingsmaatregel op te starten. Daarnaast is er een maatregel van meer pedagogische aard. Deze maatregel – de zogenoemde STOP-reactie – heeft tot doel verdere criminele gedragingen van de 12-minner te voorkomen en is gericht op de betreffende 12-minners en hun ouders. De ontwikkelingen onder de 12-minners lijken echter verre van gunstig.

Mede daarom is het beleid met betrekking tot 12-minners volop in beweging. Het is onder andere de bedoeling dat de STOP-reactie wordt beëindigd en dat daarvoor in de plaats een geheel nieuw beleid voor 12-minners wordt ontwikkeld.

Vanaf 18 jaar is bij het plegen van een strafbaar feit in beginsel het strafrecht voor volwassenen van toepassing. Er zijn twee uitzonderingen mogelijk, namelijk:

- als de jeugdige weliswaar ouder is dan 18 jaar, maar de rechter van mening is dat op grond van de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het strafbare feit is gepleegd, toch het jeugdstrafrecht van toepassing is;
- als de jeugdige tussen 16 en 18 jaar is en de rechter op grond van de ernst van het begane feit, de

persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan van mening is dat het strafrecht voor volwassenen moet worden toegepast.

2.2 Overige kaders

Naast de genoemde wettelijke bepalingen zijn onderstaande besluiten, maatregelen en afspraken van belang bij de invulling van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden door de gemeente.

- Het verantwoordelijkheidskader Nazorg Jeugd is in mei 2007 door de Minister van Justitie vastgesteld. Het kader geeft duidelijkheid over de onderscheiden verantwoordelijkheden van alle bij de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden betrokken partijen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is betrokken bij de opstelling en heeft ingestemd met dit verantwoordelijkheidskader, waarin ook de verantwoordelijkheden van de gemeenten staan beschreven..
Zie verder hoofdstuk 3.

- Met de netwerk- en trajectberaden – welke in de periode september 2008 tot april 2009 over heel Nederland zijn uitgerold – wordt beoogd te komen tot een betere en intensievere samenwerking tussen de ketenpartners in de regio. De netwerk- en trajectberaden vormen een vaste overlegstructuur waarin de ketenpartners van justitie en de gemeente gezamenlijk zorgen voor een sluitende begeleiding voor alle jongeren die in een JJI terecht komen.
Zie verder hoofdstuk 5

- In het trajectberaad wordt door de RvdK, de JJI, de Jeugdreclassering (JR) en de gemeente van uitstroom inhoudelijk afgestemd over het trajectplan. Op basis van alle beschikbare informatie worden de gezamenlijke doelen voor dit specifieke nazorgtraject vastgesteld. De RvdK bewaakt de procedurele afspraken.
Zie verder hoofdstuk 5

- De Wet verruiming mogelijkheden Gedragsbeïnvloeding jeugdigen die op 1 februari 2008 in werking is getreden, geeft rechters meer mogelijkheden om gedragsbeïnvloedende maatregelen op te leggen. Met deze wet kan een intensief programma van straf en zorg tot stand komen, ook in het nazorgtraject.

- De Minister van Justitie werkt momenteel aan een wetswijziging die nazorg verplicht voor PIJ-ers en jongeren die langer dan drie maanden in detentie (JJI) hebben gezeten. Nu nog vindt nazorg aan deze groep jongeren op vrijwillige basis plaats, maar het blijkt dat jongeren nog te weinig gebruik maken van het aanbod van nazorg op vrijwillige basis. De verplichte nazorg kan op verschillende wijzen vorm krijgen, bijvoorbeeld:

- Een verplicht traject na het scholing- en trainingsprogramma (stp)
- Een voorwaardelijke beëindiging van de PIJ-maatregel
- Een verplicht traject jeugdreclassering

2.3 Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit

Het terugdringen van de jeugdcriminaliteit past bij de doelstelling van het huidige kabinet (Balkenende IV) om de criminaliteit met 25 procent terug te dringen in de periode 2002-2010. Het Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit is een vervolg op het programma Jeugd terecht, dat als doel had om eerste delicten bij jeugdigen te voorkomen en de recidive onder jeugdigen terug te brengen. Doel van het Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit:

Het aantal jongeren dat recidiveert terugdringen van bijna 60 procent in 2002 naar 50 procent in 2010.

In het programma worden vier pijlers onderscheiden.

- Vroegtijdig ingrijpen

Vroegtijdig ingrijpen is van groot belang, omdat de kans op gedragsverandering dan het grootst is.

- Persoonsgerichte aanpak

De wet Gedragsbeïnvloeding jeugdigen is op 1 februari 2008 in werking getreden. Met deze wet hebben rechters meer mogelijkheden om maatregelen op te leggen die bedoeld zijn om het gedrag van jongeren positief te beïnvloeden.

- Snelle en consequente jeugdzorg

Snel sanctioneren na een misdrijf draagt bij aan het besef waarom er gestraft wordt. Snel straffen is alleen mogelijk bij optimale samenwerking en afstemming tussen de ketenpartners.

- Passende nazorg

Alle jongeren die in een JJI verblijven dienen een passend nazorgtraject te krijgen. Vooruitlopend op een wetwijziging waardoor nazorg aan langdurig gestrafte jongeren verplicht wordt, krijgen alle jongeren na hun verblijf in de JJI nazorg aangeboden.

3 Verantwoordelijkheden en taken gemeente

De basis voor de invulling van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden door gemeenten wordt gevormd door de (wettelijke) taken en verantwoordelijkheden. In dit hoofdstuk wordt het Verantwoordelijkheidskader Nazorg Jeugd (hierna: het verantwoordelijkheidskader) toegelicht en wordt vervolgens ingegaan op de rollen die de gemeente heeft en op de taakgebieden van de gemeente.

3.1 Verantwoordelijkheidskader gemeenten

In het verantwoordelijkheidskader wordt een nadere afbakening van begrippen en verantwoordelijkheden ten aanzien van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden gegeven en wordt de rol van de gemeente verduidelijkt.

Onder nazorg wordt in het verantwoordelijkheidskader verstaan:

De begeleiding van jeugdigen in aansluiting op een verblijf – jeugddetentie of PIJ-maatregel¹ – in een justitiële inrichting (JI).

NB. De zogeheten ‘scholings- en trainingsprogramma’s’ worden niet tot de nazorg gerekend, omdat deze zijn aan te merken als de extramurale executie van een jeugddetentie of PIJ-maatregel.

Over de verantwoordelijkheid van de gemeente is in het verantwoordelijkheidskader het volgende opgenomen:

‘Het gemeentebestuur heeft geen specifieke verantwoordelijkheid voor nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Daarom wordt hier volstaan met de algemene verantwoordelijkheden die gemeentebesturen hebben jegens hun burgers, voor zover van belang voor dit verantwoordelijkheidskader’

¹ In deze handreiking wordt alleen de begeleiding van jeugdigen in aansluiting op een verblijf in de JI behandeld.

Vervolgens worden die algemene verantwoordelijkheden toegelicht aan de hand van de leefgebieden van de jeugdige ex-gedetineerde, namelijk onderwijs, werk en inkomen, huisvesting en ondersteuning en participatie (zie verder paragraaf 3.3).

Het wettelijk kader op basis waarvan gemeenten een verantwoordelijkheid hebben of kunnen oppakken in het verlenen van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden bestaat, naast het verantwoordelijkheidskader, uit:

- De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
Op basis van de Wmo heeft het lokale bestuur een brede verantwoordelijkheid voor het bevorderen van participatie ('meedoen'). Het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) en het Jeugd- en jongerenwerk spelen een rol als het gaat om algemene preventie. Prestatieveld 2 van de Wmo bepaalt dat gemeenten zorg moeten dragen voor de op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met het opgroeien en ondersteuning van ouders met problemen met opvoeden. Daarnaast kan voor de gemeente een (zorg)taak in het verlenen van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden voortvloeien uit de prestatievelden 7 (maatschappelijke opvang), 8 (geestelijke gezondheidszorg) of 9 (verslavingszorg).
- Lokaal jeugdbeleid en Wet op de jeugdzorg
Gemeenten voeren de regie op het lokale jeugdbeleid en hebben in het kader van de Wet op de Jeugdzorg een preventieve en signalerende rol. De Wet op de Jeugdzorg regelt de zorg aan jeugdigen tot 18 jaar die te maken hebben met ernstige opgroei- en opvoedproblemen en die niet te helpen zijn via de algemene voorzieningen zoals het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg of het maatschappelijk werk. Een jeugdige heeft op basis van deze wet een aanspraak (recht) op zorg wanneer Bureau Jeugdzorg hiervoor een indicatie heeft gesteld. De jeugdzorg is er niet alleen voor de jeugdige, maar ook voor hun ouder(s) of opvoeder(s).
- Veiligheid
De zorg voor veiligheid is een van de kerntaken van een gemeente. De veiligheid kan in het geding raken wanneer de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden niet of onvoldoende wordt ingevuld. Immers, de kans dat een jongere opnieuw een strafbaar feit pleegt, is dan gro(o)t(er).

De nazorg begint weliswaar in de JJI, maar krijgt vooral vorm en inhoud in de gemeente waar de jeugdige ex-gedetineerde zich vestigt.

3.2 De rollen van de gemeente

De gemeenten heeft vier verschillende rollen in de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden, namelijk die van beleidsregisseur, uitvoerder, coördinator en procesregisseur.

- Beleidsregisseur
Voordat de gemeente een rol kan gaan spelen in de nazorg aan jongeren die een JJI verlaten, zal ze in algemene zin voor zichzelf op een rij moeten zetten welk doel ze in het kader van nazorg wil bereiken, met welke partners ze dat wil doen, welke middelen ze daarbij inzet enzovoort. Met andere woorden: de gemeente moet een beleidsplan opstellen dat duidelijkheid verschaft over haar doelen, middelen en verantwoordelijkheden in het kader van nazorg. Bij het tot stand komen en de uitvoering van dat beleidsplan heeft de gemeente de rol van beleidsregisseur. De verantwoordelijk ambtenaar stuurt het proces aan en bewaakt de inhoud ervan.
Zie hoofdstuk 4 voor de invulling van deze rol in de praktijk.

De werkzaamheden in de rollen van uitvoerder, coördinator en procesregisseur houden verband met individuele casuïstiek; er komt of is een jeugdige ex-gedetineerden die nazorg moet krijgen in de gemeente (een concrete situatie).

Zie bijlage 2 voor een schematisch overzicht van deze rollen.

- **Uitvoerder**

Uitvoerder is de gemeente als het gaat om een eigenstandige gemeentelijke taak die in het kader van een nazorgtraject moet worden uitgevoerd. In de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden geldt dat bijvoorbeeld voor het verstrekken van een identiteitsbewijs. In sommige gemeenten is de gemeente ook uitvoerder van de schuldhulpverlening of het sociaal-cultureel werk (bijvoorbeeld jongerenwerk).

- **Coördinator**

In de periode dat nazorg wordt verleend onder justitiële titel, zijn zowel justitiepartners als de gemeente betrokken bij het verlenen van die nazorg. De RvdK is verantwoordelijk voor het proces van nazorg (en hoewel het om een procesverantwoordelijkheid gaat, heet die functie 'casusregisseur') en bewaakt de voortgang van de begeleiding, op basis van de doelen zoals die in het nazorgplan zijn vastgelegd. De JR heeft een inhoudelijke verantwoordelijkheid (casemanager) en in die rol maakt de JR het nazorgplan en is ze eerstverantwoordelijk voor de uitvoering van het nazorgplan. Bij het maken van het nazorgplan maakt de JR gebruik van alle informatie over de jongere die beschikbaar is bij de RvdK, de JJI, de gemeente en natuurlijk bij de JR zelf.

De gemeente is in deze fase bij de nazorg betrokken als coördinator van het gemeentelijk (zorg) netwerk. In die rol heeft de contactpersoon van de gemeente de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de uitvoerende organisaties in het gemeentelijk (zorg)netwerk binnen het kader van het nazorgplan goed samenwerken en dat er de juiste en voldoende voorzieningen zijn voor nazorg op lokaal niveau. Het gaat er dan bijvoorbeeld om dat de gemeente zich inspannt om ervoor te zorgen dat de jeugdige ex-gedetineerde:

- weer op een school terecht kan;
- een dak boven zijn hoofd heeft (hetzij bij de ouder(s)/opvoeder(s), hetzij in een begeleid wonen project);
- direct (psychologische) hulp krijgt en niet op een wachtlijst wordt geplaatst;
- enzovoort.

Het daadwerkelijk verlenen van de (na)zorg gebeurt door de (zorg)partners van de gemeente, zoals GGD, Jeugd GGZ, verslavingszorg, enzovoort. Maar ook onderwijsinstellingen, de welzijnsorganisaties en woningcorporaties kunnen partners van de gemeente zijn bij de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. De gemeente is in dat netwerk dus een ware 'spin-in-het-web'.

- **Procesregisseur**

Op enig moment 'zit de straf er voor de jongere op' en is er geen justitiële titel meer voor nazorg. De noodzaak voor nazorg is dan vaak nog niet verdwenen. De gemeente blijft ook na het beëindigen van de justitiële titel coördinator in het lokale (zorg)netwerk waarin de nazorg aan de jeugdige ex-gedetineerde wordt verleend. Daarnaast krijgt zij er een procesverantwoordelijkheid bij, namelijk die van procesregisseur. Omdat de RvdK en de JR na beëindiging van de justitiële titel geen bemoeienis meer hebben met de jeugdige ex-gedetineerde en de aan hem te verlenen nazorg, gaat die verantwoordelijkheid over op de gemeente. Een ambtenaar (maar het kan ook een taak zijn die de gemeente uitbesteedt aan een andere organisatie) is in de rol van procesregisseur verantwoordelijk voor het goede verloop van de gehele casus. Het verdient aanbeveling dat de gemeente in het lokale (zorg)netwerk een partner benoemt die eerstverantwoordelijk is voor de uitvoering van de nazorg (de rol van casemanager, die tot dan bij de JR lag), zodat de voortgang en het effect van de nazorg ook inhoudelijk goed wordt bewaakt.

Zie hoofdstuk 5 en 6 voor de invulling van deze rollen in de praktijk.

Coördinator en Procesregisseur

Gedurende het hele traject van nazorg aan een jeugdige ex-gedetineerde heeft de gemeente de rol van coördinator. De rol van procesregisseur is een aanvulling op die rol. Het moment waarop de gemeente ook procesregisseur wordt, wordt bepaald door het strafrecht. De jeugdige krijgt een vrijheidsbenemende straf (verblijfsduur in de JJI) opgelegd op basis van het jeugdstrafrecht. Die verblijfsduur kan onder voorwaarden verkort worden (schorsing). Vaak is nazorg een verplichting die als voorwaarde verbonden wordt aan schorsing. De Minister van Justitie werkt aan een wetswijziging (de parlementaire behandeling is na verwachting voor de zomer van 2010 afgerond) om de deelname aan nazorg in meer gevallen verplicht te stellen. Het gaat dan om de gevallen waarin er sprake is van een jeugdige die een PIJ-maatregel of detentie in een JJI van langer dan drie maanden, opgelegd heeft gekregen.

Zo lang de nazorg als onderdeel van de straf of schorsing is opgelegd spreken we van nazorg onder justitiële titel. De gemeente heeft gedurende die periode (naast een mogelijke rol als uitvoerder), vooral de belangrijke rol van coördinator van het gemeentelijk (zorg)netwerk. De gemeente voert die rol uit binnen de kaders van het nazorgplan dat door de JR is opgesteld.

Ook als er geen justitiële titel is, kan het toch zijn dat de RvdK verantwoordelijk is voor het proces en de JR voor de inhoud van de nazorg. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als er geen voorwaardelijke straf is, terwijl de RvdK wel van mening is dat de jongere 'Toezicht en Begeleiding' nodig heeft. In zo'n geval draagt de RvdK de JR op gedurende een bepaalde periode 'Toezicht en Begeleiding' in te zetten ten behoeve van de jongere. Ook gedurende die periode blijft de Raad procesverantwoordelijk.

Op het moment dat de procesverantwoordelijkheid van de RvdK is afgelopen (voor het gemak gebruiken we in het vervolg van deze handreiking daarvoor het begrip "einde justitiële titel") krijgt de gemeente er een rol bij. Ze is dan niet alleen maar coördinator, maar ook procesregisseur en is dan als enige verantwoordelijk voor het nazorgtraject.

De overdracht van verantwoordelijkheid wordt geregeld in het trajectberaad, waarbij de contactpersoon van de gemeente wordt uitgenodigd. Op de trajectkaart staat onder meer de datum vermeld waarop de straf, inclusief het voorwaardelijke deel daarvan ten einde is. De RvdK en de JR zijn vanaf die datum niet meer verantwoordelijk voor respectievelijk het proces en de inhoud. De gemeente moet het stokje overnemen. De periode tussen het (1e) trajectberaad en eind van de justitiële titel verschilt, maar kan lang zijn. Om in alle gevallen zorg te dragen voor een 'warme overdracht' kan een extra trajectberaad – twee of vier weken voor de vrijlating – nodig zijn.

De wijze waarop deze rollen in de gemeentelijke organisatie worden belegd, is afhankelijk van de situatie in de gemeente. Het ligt voor de hand dat naarmate de gemeente groter is en/of meer te maken heeft met nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden, er meer capaciteit voor het invullen van de rollen beschikbaar is. Indien gewenst, is een logische functieverdeling die tussen beleidsregisseur en de overige drie rollen. Daarmee wordt de algemene beleidslijn van de gemeente onderscheiden van de concrete casuïstiek. Voor de invulling van de rol van beleidsregisseur ligt het voor de hand om een beleidsmedewerker jeugd of veiligheid te benoemen. Voor de invulling van de rollen coördinator en procesregisseur kan dan bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar of iemand van het jongerenloket van de gemeente worden benoemd. De beleidsregisseur zal de coördinator/procesregisseur moeten informeren over de algemene beleidslijn van de gemeente, zodat die in het trajectberaad de RvdK en de JR kan informeren over de voorzieningen op lokaal niveau en omgekeerd zal de beleidsregisseur (ten behoeve van de evaluatie) gebaat zijn bij informatie over de praktijk; wat werkt wel en wat werkt niet.

De investering van de gemeente (= capaciteit) voor het invullen geven aan de rollen van coördinator en procesregisseur is van verschillende factoren afhankelijk, onder andere: de nazorgbehoefte van de ex-gedetineerden, de mate waarin de nazorg aan de jeugdige ex-gedetineerden aansluit op andere zorgtrajecten in de gemeente en de samenwerkingsbereidheid van de partners.

3.3 Invulling taakgebieden door gemeente

Het is voor de jeugdige ex-gedetineerde van belang dat er – indien nodig – bij terugkeer in de maatschappij op de leefgebieden onderwijs, werk/inkomen, huisvesting, identiteitspapieren en zorgvoorzieningen zijn getroffen. Een screening op deze leefgebieden van de jongere is een eerste vereiste en wordt in de JJI, al bij het intake gesprek, uitgevoerd. In het verzorgen van de benodigde voorzieningen heeft de gemeente in veel gevallen een (coördinerende) taak; de gemeenten kan het zelf doen of kan ervoor zorgen dat die voorzieningen er zijn.

De leefgebieden van de jongere kunnen één-op-één worden vertaald naar taakgebieden voor de gemeente.

- **Onderwijs**

Op het terrein van onderwijs heeft het lokaal bestuur verantwoordelijkheden ten aanzien van het handhaven van de leerplicht, het Regionale Meld- en Coördinatiepunt (RMC), het schoolhuisvestingsbeleid en het leerlingenvervoer. In tal van gemeenten zijn projecten in het kader van voortijdig schoolverlaten.

Sinds augustus 2008 kan voor jongeren die afkomstig zijn uit een JJI een zogenoemde 'cluster 4 indicatie' aangevraagd worden door de ouder(s)/verzorger(s). De indicatie wordt aangevraagd bij de Commissie voor Indicatiestelling (Cvi) en geldt voor een periode van één jaar na de periode dat de jongeren in een JJI heeft gezeten. Hiermee wordt voorkomen dat jongeren, nadat zij uit een JJI stromen, niet terecht kunnen op een reguliere school.
- **Werk en inkomen**

Op het leefgebied 'werk en inkomen' is bij 18-minners vaak maar beperkt ondersteuning door of vanwege de gemeente nodig. De begeleiding en hulp bij het vinden van een baan, school of combinatie daarvan wordt dan veelal verzorgd door het Jongerenloket, welke ondergebracht kan zijn bij het UWV Werkbedrijf (voorheen het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)). Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor het uitkeringsbeleid. Ook kan zij hulp bieden bij eventuele schuldsanering en budgettering.
- **Huisvesting**

In de meeste gevallen keert de 18-minner na verblijf in de JJI terug naar het ouderlijk huis. Als dat niet het geval is, kan de gemeente helpen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een voldoende passend aanbod voor huisvesting. Met een verordening kan de gemeente groepen aanwijzen die voorrang hebben in bepaalde soorten woonruimte. De gemeente geeft zelf uitvoering aan die verordening of – in geval de gemeente het toewijzingsbeleid aan een woningcorporatie heeft gemandateerd (art. 26 HvW) – de woningcorporatie doet dat namens de gemeente.
- **Identiteitspapieren**

Een Nederlands identiteitsbewijs is verplicht voor alle Nederlanders vanaf 14 jaar. Paspoorten en identiteitsbewijzen kunnen worden aangevraagd bij de gemeente waar de burger als inwoner staat ingeschreven. Het kan zijn dat de ex-gedetineerden nog niet is ingeschreven. Dan kan de gemeente afspraken maken met de JJI over het laten inschrijven van de jeugdige bij de burgerlijke stand nog voor vrijlating, zodat tijdig een legitimatiebewijs wordt verkregen.
- **Coördinatie van zorg**

Op basis van de Wmo heeft het lokale bestuur een brede verantwoordelijkheid voor het bevorderen van participatie ('meedoen'), welke ook van toepassing is op de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Het is onder meer de verantwoordelijkheid van de gemeente om de zorg voor iedere ex-gedetineerden te coördineren (informatie verzamelen, signaleren, toeleiding naar hulpaanbod, licht pedagogische hulp en warme overdracht).

Naast deze vijf in het Verantwoordelijkheidskader Nazorg Jeugd genoemde leefgebieden, zijn in de

nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden nog twee leefgebieden te onderscheiden, namelijk 'gezin' en 'sociaal netwerk'. Deze twee leefgebieden blijken van grote invloed te zijn op de kans dat een jongere in zijn oude gedrag vervalt (recidivekans). De gemeente kan met haar inzet op deze leefgebieden in de nazorg bijdragen aan het voorkomen van recidive.

- Gezin

In de meeste gevallen keert een jongere die de JJI verlaat weer terug in het gezin. Die thuissituatie is in hoge mate bepalend voor de verdere ontwikkeling van de jongere; een veilige vertrouwde omgeving kan rust en stabiliteit brengen, maar een onveilige omgeving kan juist het tegendeel bewerkstelligen. Met opvoedingsondersteuning of een gezinscoach kan veel worden bereikt, omdat de hulp dan gericht is op het gezin als geheel. Met name in zogenoemde multi-problem gezinnen is dit een effectief instrument gebleken. De gemeente kan bijdragen aan de totstandkoming van die hulp, enerzijds door financieel bij te dragen aan deze vorm van hulpverlening en anderzijds door de beschikbaarheid van deze hulp te bevorderen.

- Sociaal netwerk

Het sociaal netwerk bestaat uit de kring waarin de jongere zich begeeft in zijn vrije tijd. Als die kring bestaat uit zijn 'oude vriendjes' op straat is de kans op recidive groter, dan wanneer de jongere die zojuist de JJI verlaten heeft zijn tijd doorbrengt en zijn energie kwijt kan bij bijvoorbeeld een (sport)vereniging. De rol die de gemeente hierin kan spelen is opnieuw gelegen in het financieel ondersteunen van verenigingen en activiteiten waar jongeren hun vrije tijd kunnen doorbrengen. Ook kan de gemeente aansturen op projecten bij (sport)verenigingen, waardoor bijvoorbeeld probleemjongeren bij de vereniging stage kunnen lopen of opgeleid kunnen worden tot teambegeleider. Het bevorderen van de bekendheid en de toegankelijkheid van deze verenigingen en activiteiten kan eveneens tot de taken van de gemeente behoren.

In beide gevallen kan het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) een rol spelen bij de invulling en uitvoering van de taken van de gemeente.

4 Ontwikkelen van beleid

De duur van het verblijf van een jongere in een JJI is vaak kort; ongeveer de helft van de jeugdige gedetineerden verblijft er minder dan een maand. In die vaak korte periode moet de gemeente in staat zijn om de nazorg aan een jeugdige ex-gedetineerde snel te kunnen operationaliseren. Een goede voorbereiding in de vorm van de ontwikkeling van een beleidsplan maakt dat mogelijk.

Indicatie van de duur van het verblijf van 18-minner in een JJI

Verblijfsduur	Percentage ontslag uit JJI (cumulatief)
t/m 7 dagen	19 %
t/m 14 dagen	36 %
t/m 21 dagen	45 %
t/m 28 dagen	51 %
t/m 3 maanden	83 %
t/m 6 maanden	95 %
t/m 1 jaar	99 %
t/m 2,5 jaar	100 %

Bron: Ministerie van Justitie, uitstroomcijfers 2007

Het ontwikkelen van beleid helpt bij het invulling geven aan de (wettelijke) taken en verantwoordelijkheden van de gemeente en het ontwikkelde beleid biedt houvast op het moment dat een jeugdige ex-gedetineerde in de gemeente terugkeert. Het beleidsplan kan op verschillende wijzen tot stand komen (zie § 4.1) en is in elke (groep van) gemeenten maatwerk. Het stappenplan (zie § 4.2) biedt houvast bij het opzetten van (delen van) het beleidsplan.

4.1 Gemeentelijk beleid

Het ontwikkelen van een beleidsplan nazorg jeugd kan op verschillende wijzen. De gemeente heeft de keuze om de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden als zelfstandig beleidsonderwerp uit te werken in een beleidsplan of zij kan de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden als onderwerp onderbrengen in een groter beleidsonderwerp of -programma, zoals bijvoorbeeld het jeugdbeleid of het veiligheidsbeleid. Mogelijk is er in de regio een gemeente die al een beleidsplan nazorg jeugdige ex-gedetineerden heeft liggen. Dan heeft de gemeente wellicht de mogelijkheid om daarbij aansluiting te zoeken. Een laatste optie is dat de gemeente het opzetten van het beleidsplan, de organisatie en de uitvoering(safspraken) gezamenlijk met een groep van gemeenten uit de regio opzet. Omdat de (zorg) partners vaak op regionale schaal opereren, is het dan handig om te kiezen voor een regio die aansluit bij de indeling van de (meeste) partners.

De (on)mogelijkheden van deze opties moeten verkend worden voordat een keuze wordt gemaakt. Dit is meestal een taak van een ambtenaar, de beleidsregisseur. Het gemeentebestuur zal uiteindelijk besluiten welke wijze van beleidsontwikkeling het beste bij de gemeente past. Welke keuze de gemeente maakt, is afhankelijk van de doelstelling die ze heeft met nazorg jeugd en van de inschatting van de ernst van de problematiek.

Ernst = Omvang X Impact

Bij de **omvang** van de problematiek gaat het om het aantal jeugdige ex-gedetineerden dat op jaarbasis in de gemeente terugkeert. Voor het bepalen van de omvang van de problematiek in de gemeente kan gebruik worden gemaakt van cijfermateriaal van het Ministerie van Justitie². Ook kan van de omvang een inschatting gemaakt worden op basis van historische feiten (politicijfers) of een vergelijking met dezelfde soort gemeenten (inwoneraantal, aantal jongeren, mate van verstedelijking enzovoort). De impact betreft een indicatie van de overlast (zowel strafbaar als niet-strafbaar) dat de groep jeugdige ex-gedetineerden veroorzaakt. De impact kan bijvoorbeeld in overleg met de politie of op basis van politicijfers worden bepaald.

Het resultaat is een inschatting van de ernst van de problematiek. Die ernst kan hoog, gemiddeld of laag zijn en bepaalt (mede) de wijze waarop de gemeente het beleidsontwikkelingsproces ingaat.

Ten aanzien van de omvang van de problematiek bestaan er grote verschillen tussen de gemeenten in Nederland. Veruit het grootste deel van de jeugdige ex-gedetineerden is afkomstig uit de regio West (Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland). Naarmate de ernst van de problematiek lager is, ligt het meer voor de hand om het beleidsplan nazorg jeugd als onderdeel van een groter beleidsonderwerp of -programma onder te brengen en/of te kiezen voor ontwikkeling, organisatie en uitvoering in regioverband.

Bovenregionale samenwerking

De partners die de gemeente nodig heeft om nazorg te kunnen bieden, zijn heel vaak bovenregionaal georganiseerd. Dat geldt bijna altijd voor de GGD, de GGZ en de Verslavingszorg, maar ook bijvoorbeeld voor het voortgezet onderwijs en de ROC's. Daarom is het zeker het overwegen waard om nazorg voor jongeren op te zetten met aantal omliggende gemeenten gezamenlijk. Voor de organisaties die al regionaal werken, zal het zeker een stimulans zijn om mee te werken, als ze merken dat de gemeente bereid is haar nazorgbeleid op regionale schaal af te stemmen met de andere gemeenten in hun werkgebied. Er zijn diverse bovenregionale samenwerkingsverbanden die hiervoor in aanmerking komen (bijvoorbeeld de Veiligheidsregio of de regio voor Maatschappelijke Opvang).

Zie ook § 5.4 Platforms voor overleg nazorg

² Zie ook bijlage 1

Het beleidsplan nazorg jeugdige ex-gedetineerden is geen geheel nieuw beleidsterrein. In de gemeente wordt gewerkt op beleidsterreinen waar de nazorg een directe relatie mee heeft. Relevante beleidsterreinen zijn bijvoorbeeld: jeugd, veiligheid, sociale voorzieningen en (gezondheids)zorg.

Facetbeleid*

Het beleid 'Nazorg jeugdige ex-gedetineerden' heeft een integraal karakter. Verschillende afdelingen in de gemeente zijn betrokken bij de nazorg aan de jongere; zo zorgt de sociale dienst voor een uitkering, biedt de leerplichtambtenaar hulp bij een scholingsvraag en maakt burgerzaken het identiteitsbewijs. De verschillende diensten van de gemeente hebben elk hun eigen onderliggend proces. Met facetbeleid worden bestaande diensten in nieuw beleid verankerd. Het maakt duidelijk dat door het nieuwe beleid – i.c. nazorg jeugdige ex-gedetineerden – de diensten van de afdelingen en hun onderliggende processen niet veranderen. De bestaande processen worden namelijk opgenomen in het nieuwe beleid. Om het proces van verankering goed uit te voeren, wordt er een beleidsregisseur benoemd. De beleidsregisseur betreft de relevante collega's, heeft inzicht in de gemeentelijke processen (hoe lopen de lijnen binnen de gemeente), draagt zorg voor bestuurlijke afstemmingen en bewaakt de voortgang.

De volgende beleidsterreinen kunnen relevant zijn bij facetbeleid nazorg jeugdige ex-gedetineerden: gezondheidsbeleid, jeugdbeleid, maatschappelijke opvang, OGGz, werk- en inkomensbeleid, onderwijsbeleid, veiligheidsbeleid, wonen en eventueel grootstedenbeleid.

** Facetbeleid is moeilijker in te voeren in een traditionele top-down cultuur, omdat het buiten de vaste (hiërarchische) lijnen loopt.*

4.2 Stappenplan beleidsontwikkeling

Om tot een weloverwogen beleidsplan te komen, is informatie nodig. Die informatie komt beschikbaar door het volgen van de stappen in het beleidsproces, van agendering tot evaluatie. Het is aan de gemeente en afhankelijk van de wijze van beleidsontwikkeling of deze stappen meer of minder uitgebreid uitgewerkt worden.

4.2.1 Agenderingsfase

Het startsein voor beleidsontwikkeling kan een incident zijn, maar is idealiter de uitkomst van een analyse. Als een incident de aanleiding vormt voor de beleidsontwikkeling, is agendering meestal geen probleem. Immers, als een jeugdige ex-gedetineerde opnieuw voor overlast zorgt en/of een strafbaar feit pleegt, is het gemeentebestuur zich direct bewust van de noodzaak dat er iets gedaan moet worden. Als zich geen incident voordoet, is agendering van het onderwerp mogelijk door de ernst ervan te duiden. De ernst bestaat uit twee componenten, de omvang en de impact. Het is aan de beleidsregisseur om een inschatting te maken van de omvang van de problematiek en de impact en een indicatie te geven van de mate van overlast (Ernst = Omvang x Impact, zie § 4.1).

Wisselwerking tussen ambtenaar en bestuurder

De wisselwerking tussen de verantwoordelijk ambtenaar en de verantwoordelijk bestuurder – in de meeste gemeenten de wethouder die 'Jeugd' in zijn portefeuille heeft – is in het hele beleidsontwikkelingsproces van belang, maar is cruciaal in deze fase van agendering. Dat de gemeente beleid moet ontwikkelen op dit onderwerp, moet zowel ambtelijk als bestuurlijk prioriteit krijgen. De wethouder kan het College voorstellen om het onderwerp in het beleidsprogramma van de gemeente op te nemen. Als de gemeenteraad daarmee instemt, komt er capaciteit en geld vrij voor de ontwikkeling en uitvoering van het plan.

4.2.2 Planfase

De planfase bestaat uit zes stappen en heeft als resultaat een beleidsplan nazorg jeugdige ex-gedetineerden. De verantwoordelijk ambtenaar draagt als beleidsregisseur zorg voor het doorlopen van het stappenplan en hij bewaakt de inhoud van het beleid (kwaliteit en doeltreffendheid) en het (uitvoerings)proces (tijd/capaciteit en budget).

Mandaat

De beleidsregisseur moet een bepaalde vrijheid in zijn functioneren hebben, zodat hij bijvoorbeeld keuzes kan maken ten aanzien van de inhoud van het beleid, afspraken kan maken met samenwerkingspartners en gebruik kan maken van de inzet van collega's. Ook een zekere mate van budgettaire vrijheid draagt bij aan de effectieve invulling van de rol van beleidsregisseur. **Mandaat** is een instrument waarmee de beleidsregisseur de verantwoordelijkheid én de mogelijkheid krijgt om zijn taak succesvol uit te voeren.

Stap 1) Ken de doelgroep

Het in kaart brengen van de doelgroep is de basis voor het beleidsplan. Om te beginnen is het van belang dat alle betrokken partijen het eens zijn over die definitie. De definitie van de doelgroep nazorg jeugdige ex-gedetineerden kan bijvoorbeeld zijn:

'De groep van jeugdige ex-gedetineerden bestaat uit jongeren die na een strafrechtelijk verblijf in de JJI terugkeren in de gemeente'.

In deze stap kan – indien nodig of wenselijk – verder onderzoek worden gedaan naar (de omvang van) de doelgroep en de aard van de problematiek op lokaal niveau. Die gegevens worden aangevuld met informatie over de karaktereigenschappen, gedragingen, behoeften en risicofactoren van de doelgroep.

De volgende bronnen kunnen gebruikt worden voor de informatieverzameling:

- geregistreerde cijfers bij verschillende gemeentelijke diensten, welke (mogelijk) gekoppeld kunnen gekoppeld worden;
- gegevens van de regiopolitie;
- de jeugdmonitor van de GGD;
- de landelijke verwijzingsindex, waarin risicojongeren tot 23 jaar worden geregistreerd (VIR).

Zie ook bijlage 3 voor een overzicht van vragen gericht op het in kaart brengen van de doelgroep.

Stap 2) Ken de partners

De taken van de gemeente die voortkomen uit haar verantwoordelijkheid voor nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden kunnen niet allemaal door de beleidsregisseur zelf worden uitgevoerd. Expertise en capaciteit van zowel interne als externe partners is benodigd.

Binnen de gemeente is afstemming tussen bestuurlijk en beleidsniveau nodig en moet worden afgestemd tussen de verschillende beleidsafdelingen. Immers, de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden raakt aan andere beleidsonderwerpen (zie § 4.1).

Externe partners zitten zowel in de justitiële- als de zorgketen. Het is aan de beleidsregisseur de mogelijkheden van samenwerking te verkennen. Daarbij kan hij gebruik maken van de volgende vragen:

- wie zijn de (mogelijke) samenwerkingspartners;
- wat kunnen de samenwerkingspartners bijdragen;
- wat zijn de (on)mogelijkheden van de samenwerkingspartners;
- wat zijn de kosten die verbonden zijn aan de inzet van de samenwerkingspartners;
- enz.

Sociale kaart

Een handig instrument voor het verwerken van de informatie uit stap 3 is de zogenoemde 'sociale kaart'. Een sociale kaart is een overzicht van mogelijke samenwerkingspartners, hun contactinformatie en hun diensten. Daarmee is het mogelijk om snel bij de juiste samenwerkingspartner aan te kloppen.

Het veiligheidshuis Breda heeft een uitgebreide sociale kaart opgesteld. Kijk hiervoor op breda.veiligheidshuis.org

Stap 3) Activeer partners

De samenwerking moet niet alleen op papier, maar juist in praktijk vorm en inhoud krijgen. De beleidsregisseur speelt een belangrijke rol in (het tot stand brengen van) de samenwerking. In de beginfase bijvoorbeeld door de partners van voldoende informatie te voorzien om hen te overtuigen van de noodzaak, het belang van de bijdrage van de partner te expliciteren en (indien en voor zover mogelijk) tegemoet te komen in een financiële compensatie voor de geleverde diensten van de (gewenste) partner. Waar mogelijk is het raadzaam dat de beleidsregisseur aanhaakt bij overlegvormen die in de gemeente al bestaan met betrekking tot de zorg voor (probleem)jongeren. Het helpt ook om de (beoogde) samenwerkingspartners in een vroeg stadium bij de beleidsontwikkeling te betrekken; het beleidsplan wordt dan ook 'van hen'. Later door zich in te spannen voor het realiseren van een aantal factoren dat van invloed op het succes van de samenwerking is, namelijk:

- goede (werk)structuur;
- goede voorzitter;
- goede informatie-uitwisseling;
- duidelijke rollen en taakverdeling;
- respect voor ieders specialisme.

Instrumenten die bij kunnen dragen aan het verkrijgen van draagvlak bij externe samenwerkingspartners

Het activeren en bijeenbrengen van externe partijen kan soms een andere aanpak vereisen dan het organiseren van de interne samenwerking, omdat het om meer en meer verschillende partijen gaat en omdat de aard van de organisatie(s) verschillend is. De volgende methoden kunnen bijdragen aan de bereidheid tot samenwerking.

Maatschappelijke urgentie: de partners inzicht geven in de mogelijke gevolgen van het niet aanbieden van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden voor zowel de jongeren zelf als de maatschappij.

Maatschappelijke opdracht: de partners aanspreken op hun maatschappelijke opdracht en/of gebruik maken van de financiële-/subsidierelatie die de gemeente met een aantal van de samenwerkingspartners heeft.

Publiciteit: de verschillende partners alert maken op de bestaande problematiek en de mogelijkheden die samenwerking biedt.

Bestuurlijke aandacht: een wethouder die het thema actief uitdraagt en onder de aandacht brengt, vergroot de kans op betrokkenheid van andere partijen.

Stap 4) Stel doelstelling(en) vast

De missie geeft weer waar de samenwerkende partijen naar streven (ideaal). Een missie voor nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden kan bijvoorbeeld zijn:

'De nazorg in onze gemeente is zo goed dat geen enkele jongere die hier terugkomt na detentie in een JJI in zijn oude gedrag vervalt'.

De missie is het uitgangspunt voor het vaststellen van (jaarlijkse) doelstellingen en eventueel subdoelstellingen. Op basis van de (sub)doelstellingen worden concrete plannen (maatregelen, activiteiten) voor de uitvoering gemaakt. Het hanteren van het zogenoemde SMART-principe³ bij het opstellen van de (sub)doelstellingen, maakt het vertalen van doelstellingen naar concrete activiteiten (de uitvoering) en het evalueren van het beleid gemakkelijk(er). Een SMART geformuleerde doelstelling voor de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden kan bijvoorbeeld zijn:

'Over een jaar is nazorg voor iedere jongere die na detentie terugkeert in deze gemeente gegarandeerd. Dit betekent dat de gemeente ervoor zorgt dat de benodigde voorzieningen op de zeven leefgebieden – onderwijs, werk en inkomen, huisvesting, identiteitspapieren, zorg, gezin en sociaal netwerk – tijdig aangeboden worden en dat zij de daarvoor benodigde samenwerking tot stand brengt, ondersteunt en bewaakt'.

3 Doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, zijn Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden.

Omdat missie en (hoofd)doelstelling voor alle betrokken partijen gelijk zijn, gaat hier een verbindende werking vanuit. Het is daarnaast mogelijk dat één of meer (sub)doelstellingen voor een deel van de samenwerkingspartners van toepassing is.

'Alle neuzen dezelfde kant op' is niet altijd vanzelfsprekend geweest

In de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden zijn zowel partners uit de veiligheidssfeer als uit de zorgsector betrokken. De samenwerking tussen de 'veiligheidswereld' en de 'zorgsector' is niet altijd vanzelfsprekend geweest. Soms leek het alsof de doelstellingen van beiden werelden lijnrecht tegenover elkaar stonden. In de meeste gevallen is dat echter helemaal niet zo. De doelstellingen voor veiligheid en zorg ten aanzien van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden liggen juist in elkaars verlengde. Met intensieve en goede nazorg aan de jeugdige ex-gedetineerde, wordt niet alleen bereikt dat de betreffende jongere zich beter voelt en beter kan ontwikkelen, maar wordt ook bereikt dat de omgeving van de jongeren (de gemeente waar hij woont) veiliger wordt. Immers, deze jongere zorgt niet langer voor overlast.

Stap 5) Maak een uitvoeringsplan

Het uitvoeringsplan is een specifiek onderdeel van het beleidsplan, waarin antwoord wordt gegeven op de vraag 'wie doet wat op welk moment en met wie?'. Het bevat de beschrijving van de concrete acties en activiteiten van zowel de gemeente als de betrokken samenwerkingspartners. Ook de wijze van financiering en/of subsidiering of een tegemoetkoming in de kosten worden in het uitvoeringsplan opgenomen. Ook hier kan het katalyserend werken als in het uitvoeringsplan wordt aangesloten bij bestaande initiatieven die op dit punt al in de gemeente of regio functioneren.

Belangrijk bij de totstandkoming van het uitvoeringsplan, is dat het proces van nazorg centraal staat en geheel wordt ingevuld, dat proces- en casusverantwoordelijkheid van elkaar worden gescheiden en separaat worden benoemd en dat in verband met privacy afspraken worden gemaakt over informatie-uitwisseling.

De financiering

De financiering van het uitvoeringsplan kan voor de gemeente uit verschillende bronnen komen. De omvang van de gemeente kan hierbij bepalend zijn, waardoor er verschillen tussen gemeenten zijn.

- Een deel van de nazorg valt onder de Wmo. Voornamelijk prestatieveld 2, maar ook prestatieveld 7, 8 en 9 zijn van toepassing op het aanbieden van nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Gemeenten hebben hiervoor hun Wmo-budget ter beschikking.
- De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) kan – mits daartoe een indicatie kan worden verkregen – financiële middelen leveren om ex-gedetineerden met een ernstig psychosociaal probleem te ondersteunen.
- In navolging op het Plan van aanpak Maatschappelijke Opvang van de vier grote steden hebben de centrumgemeenten een Stedelijk Kompas opgesteld. Daarin omschrijven ze hun ambities op het gebied van de Maatschappelijke Opvang. Dit is in een aantal steden gedaan onder de noemer Regionaal Kompas. De kosten hiervan worden voor een deel betaald uit de Specifieke Uitkering Maatschappelijke Opvang. De GSB-gemeenten (grootstedenbeleid) kunnen hiervoor hun GSB-middelen inzetten.
- In het Grootstedenbeleid zijn er afspraken gemaakt over onder andere het verbeteren van de doorstroming in de maatschappelijke omvang. GSB-gemeenten kunnen de hiervoor beschikbare middelen inzetten.

NB. Bij nazorg aan 18-plusser zijn er vanuit de Wet Werk en Bijstand (WWB) algemene middelen beschikbaar om de ex-gedetineerden te voorzien van inkomen.

Stap 6) Schep randvoorwaarden voor samenwerking

Dat de samenwerkingspartners elkaar hebben gevonden op en afspraken hebben gemaakt over de inhoud blijkt vaak niet voldoende voor een succesvolle samenwerking. Ook over het proces van samenwerken moeten afspraken worden gemaakt. Het gaat dan om het afspraken maken over: de taakverdeling tussen de partijen, inclusief het benoemen van proces- en casusregisseur;

- de verantwoordelijkheid voor en de verantwoording over de geleverde prestatie(s);
- de kwaliteit van de dienstverlening;
- de werkwijze: sturing, informatiebeheer en gegevensuitwisseling;
- de (wijze van) financiering;
- de (wijze van) evaluatie;
- de duur van de samenwerking en eventuele (mogelijkheid en wijze van) beëindiging van de samenwerking.

Tot slot, voor het scheppen van randvoorwaarden is het nodig dat inzicht bestaat in de potentiële risico's en valkuilen, zoals het door capaciteits- en/of financiële problemen geen invulling kunnen geven aan de activiteiten in het kader van nazorg. Ook dan moet duidelijk zijn wie wat doet en wie waarvoor verantwoordelijk is.

Convenanten als instrument

Samenwerkingsafspraken kunnen na schriftelijke vastlegging, ondertekend worden door deelnemende partijen. Dit kan in de vorm van een convenant. Convenanten hebben functionele én symbolische waarde. De functionele waarde is dat op basis van het convenant partijen aangesproken kunnen worden op hun verantwoordelijkheden. De symbolische waarde is dat het convenant het gedeelde enthousiasme van de betrokken partners weergeeft. Een convenant is een effectief instrument; het draagt de lading die er aan de samenwerking wordt gegeven.

4.2.3 Evalueren

De laatste stap in de beleidscyclus is het evalueren van beleid. Uitgangspunt bij evaluatie is het toetsen van doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid, de organisatie en de uitvoering. De inhoud van het beleid, het beleidsontwikkelingsproces en het uitvoeringsproces kunnen onderwerp van evaluatie zijn.

De evaluatie van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden kan op verschillende wijzen vorm en inhoud krijgen. De meest voor de hand liggende evaluatiemogelijkheden in de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden zijn:

- evaluatie waarmee zichtbaar wordt hoe het proces van samenwerken is verlopen en waar nog verbeterpunten zitten;
- zelfevaluatie van de gemeente, waarin specifiek naar de invulling van de rollen van de gemeente wordt gekeken en hoe de invulling van die rollen verbeterd kan worden⁴;
- evaluatie gericht op het verkrijgen van inzicht in de mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten zijn bereikt en/of evaluatie met als doel te bezien in hoeverre de nazorg effect heeft gehad op de ontwikkeling van de jeugdige ex-gedetineerden (inhoudelijke evaluatie);

Afspraken over de evaluatie dienen bij voorkeur al bij de vaststelling van het beleid te worden gemaakt. Het gaat dan om welke vorm(en) van evaluatie worden uitgevoerd, wie de evaluatie uitvoert en wanneer de evaluatie plaatsvindt. Dit is nodig, omdat de uitgangssituatie moet worden vastgelegd en omdat de informatiesystemen zodanig moeten zijn ingericht dat evaluatie na verloop van tijd ook mogelijk is.

4 In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van vragen die gebruikt kunnen worden voor de zelfevaluatie.

De beleidsregisseur kan het voortouw nemen door met een voorstel voor evaluatie te komen. In ieder geval heeft de beleidsregisseur bij de uitvoering van de evaluatie een vergelijkbare rol als bij de ontwikkeling van het beleid. Enerzijds ondersteunend en faciliterend, anderzijds sturend op het proces en het bewaken van de inhoud.

5 Organiseren van samenwerking

De organisatie van nazorg aan 18-minners in een gemeente bestrijkt het gehele terrein van interne en externe samenwerking ten behoeve van het bereiken van het gezamenlijk geformuleerde doel. De organisatie heeft een complex karakter en bevat zowel het bij elkaar brengen van partijen als het borgen van de samenwerking in de (organisatie)infrastructuur.

De gemeente heeft een groot belang bij en verantwoordelijkheid voor de organisatie van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden; bij de totstandkoming van het beleidsplan (beleidsregisseur, zie hoofdstuk 4) en in de uitvoering (coördinator of procesregisseur, zie hoofdstuk 3 en 6). Samenwerking is het sleutelwoord en kan op verschillende wijzen vorm en inhoud krijgen.

5.1 Samenwerking zoeken

Om recidive onder jongeren terug te dringen is het van het grootste belang dat er wordt samengewerkt. Samenwerking betekent dat de inspanningen van de verschillende organisaties op elkaar worden afgestemd, zodat er van overlappingsen of hiaten geen sprake is en een gezamenlijk resultaat wordt bereikt. Bij de nazorg aan 18-minners zijn in ieder geval betrokken: de JJI, de JR (Bureau Jeugdzorg), de RvdK en het openbaar ministerie (de zogenoemde justitiële partners) en de gemeente⁵. En in de gemeente zijn diverse (zorg)partners betrokken bij het verlenen van de nazorg. Met elkaar zorgen deze organisaties voor een sluitende aanpak rond nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Daarbij geldt dat iedere organisatie afzonderlijk aanspreekbaar is op de eigen verantwoordelijkheid zoals die (in de wet- en regelgeving) is vastgelegd en op zijn bijdrage aan de samenwerking.

⁵ Bij binnenkomst van de jongere in de JJI informeert de JJI de gemeente waar de JJI is gevestigd dat de jongere bij hen is ingestroomd. Ook informeert de JJI de Raad voor de Kinderbescherming in het arrondissement waar de JJI is gevestigd, zodat het netwerkberaad voorbeid kan worden. Dit arrondissement informeert vervolgens de regievoerende casusregisseur (in het arrondissement van de woonplaats van de jongere), zodat het trajectberaad voorbereid kan worden. De regievoerende raadslocatie informeert de gemeente waar de jeugdige zijn vaste woon- of verblijfplaats heeft.

De samenwerking tussen deze partijen strekt zich uit tot het gehele terrein van de jeugd(strafrecht)keten, maar is zeker ook nodig in de nazorg. Samenwerking is om meerdere redenen van belang:

- $1 + 1 = 3$
- De partners in de jeugdstraf(recht)keten (justitieel én zorg) hebben ieder hun eigen expertise. Door het combineren van de bij de verschillende partners aanwezige kennis, ervaring en mogelijkheden kan effectiever en efficiënter worden opgetreden.
- Schoenmaker blijf bij je leest
Door goed samen te werken en af te stemmen, kan elke partner in de keten (blijven) doen waar hij goed in is.
- Vier ogen zien meer dan twee
Doordat vanuit de hele jeugd(strafrecht)keten naar de betrokken jeugdige en zijn situatie wordt gekeken, wordt inzicht verkregen in het totale plaatje. Doordat er tussen de betrokken partners afstemming en overleg plaatsvindt, is het risico dat zaken over het hoofd worden gezien beperkt.

Duidelijke afspraken over het te bereiken doel en de wijze waarop dat doel wordt bereikt en een duidelijke rolverdeling, waarbij verwachtingen over en weer zijn afgestemd, gelden als randvoorwaarde voor samenwerking. De samenwerking is gebaat bij sturing; sturing op inhoud én op proces. Deze sturing kan worden ingevuld door één partij (de regisseur), maar kan ook van elkaar onderscheiden worden. In dat geval wordt een procesregisseur en casemanager benoemd.

In de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden is de gemeente afhankelijk van de inzet van andere organisatie(s). Die inzet kan zij – als coördinator in het lokale (zorg)netwerk – organiseren.

5.2 Coördinator

In de rol van coördinator is de gemeente verantwoordelijk voor (de aansturing van) de nazorg in de gemeente. De RvdK heeft als casusregisseur een procesverantwoordelijkheid. De RvdK roept de partijen bij elkaar, ziet er op toe dat de verschillende onderdelen van het nazorgplan op elkaar zijn afgestemd en bewaakt de voortgang van de uitvoering op basis van de doelen zoals die in het nazorgplan zijn vastgelegd. De JR is als casemanager inhoudelijk verantwoordelijk, wat betekent dat zij zich bezig houdt met de vraag of het nazorgtraject het gewenste effect op de jongere heeft. De RvdK en de JR maken in het trajectberaad afspraken met de gemeente over (de invulling van) de nazorg. De gemeente draagt zorg voor de coördinatie van de (na)zorg en de beschikbaarheid van voorzieningen op lokaal niveau.

De gemeente zoekt samenwerking met de (zorg)partners ten tijde van de ontwikkeling van het beleidsplan en heeft met hen al afspraken gemaakt over de samenwerking (zie hoofdstuk 4). Op het moment dat de gemeente te maken krijgt met een jeugdige ex-gedetineerde moeten die afspraken geëffectueerd worden, ofwel partijen moeten hun bijdrage leveren en gaan samenwerken. De verantwoordelijk ambtenaar van de gemeente, in de rol van coördinator, stuurt die samenwerking aan, ondersteunt, faciliteert en monitort het samenwerkingsproces en stuurt indien nodig tijdig bij.

Informatie en communicatie zijn voor de gemeente cruciaal voor het op een goede manier invulling geven aan de rol van coördinator. Dit betekent dat de gemeente tijdig en actief participeert in het proces van nazorg dat begint op het moment dat de jeugdige nog in de JJI verblijft. Het betekent ook dat de gemeente zich actief opstelt in het lokale netwerk en zich regelmatig laat bijpraten over de stand van zaken 'in het veld'.

Hoewel de gemeente niet als enige verantwoordelijk is voor de nazorg, is het voor het succes van de nazorg wel van belang dat de gemeente de jongere al vroeg in het proces in het vizier heeft. Dan kan

de nazorg naadloos aansluiten op de behoeften van deze (ex-)gedetineerde. Er zijn drie overlegfora, het JCO, het netwerkberaad en het trajectberaad, welke de gemeente kan gebruiken als bron van informatie. In aansluiting op deze overlegfora in de justitiële keten, kan de gemeente een vergelijkbaar overleg in de zorgketen organiseren.

Multidisciplinair overleg

Ten behoeve van de coördinatie van de nazorg in het lokale (zorg)netwerk kan de gemeente vanuit haar rol als coördinator een overleg voor alle bij de casuïstiek betrokken organisaties een overleg organiseren. Op basis van de afspraken in het beleidsplan, worden in het overleg nadere afspraken gemaakt over de aanpak van de nazorg aan de jeugdige ex-gedetineerde.

In een multidisciplinair overleg (MDO) komen alle inhoudelijk bij de casus betrokken (zorg)organisaties bij elkaar en bespreken de jeugdige ex-gedetineerde en zijn situatie, op basis waarvan vervolgens de inzet van de verschillende organisaties (nader) op elkaar wordt afgestemd. Namens de gemeente kan hier de coördinator nazorg bij aanwezig zijn. Als dat een beleidsmedewerker is, kan overwogen worden om hier iemand die meer gericht is op de casuïstiek, iemand van het jongerenloket of de leerplichtambtenaar, naar toe te laten gaan.

5.2.1 JCO

In het Justitieel Casus Overleg (JCO)-jeugd worden door vertegenwoordigers van de politie en de RvdK de zaken van jongeren tussen 12 en 18 jaar die met de politie in aanraking zijn gekomen en waarbij het proces-verbaal is ingestuurd naar het Openbaar Ministerie (OM), besproken. In een aantal arrondissementen zijn bij het JCO-jeugd ook vertegenwoordigers van bijvoorbeeld bureau Jeugdzorg, bureau HALT en de Jeugdreclassering aanwezig. Zodra een jongere in aanraking komt met politie starten de verschillende betrokken organisaties met het verzamelen van informatie over de jongere. Tijdens het JCO wordt die informatie gecompleteerd op onder meer de volgende onderwerpen:

- het risico op herhaling van het criminele gedrag en kans op schade voor de jongere zelf en zijn omgeving;
- de criminogene factoren: bijvoorbeeld geringe cognitieve en sociale vaardigheden, verslaving, gezinsproblemen en omgang met delinquenten;
- beschermende factoren: bepaalde talenten, steun van ouders of vrienden;
- responsiviteit: motivatie en leerstijl;
- zorgpunten: psychosociale problemen die wellicht niet of nauwelijks met delictgedrag te maken hebben, maar waarvoor wel behandeling en bescherming nodig is.

Het JCO zorgt voor een vroegtijdige afstemming van activiteiten van de partners die het strafrechtelijke proces vormgeven. Het doel is om een snelle, samenhangende en effectieve reactie op strafbaar gedrag van jeugdigen mogelijk te maken en zo bij te dragen aan het voorkomen van recidive. Daarnaast draagt dit overleg bij aan de filtering van zaken met het oog op een verkorting van doorlooptijden in de strafafdoening.

5.2.2 Het netwerkberaad en trajectberaad

Onder regie van de RvdK wordt voor iedere jeugdige gedetineerde een netwerkberaad en één of meerdere trajectberaden gehouden. Deze beraden zijn erop gericht een sluitende aanpak in de jeugd(strafrecht)keten te creëren, zodat zorg wordt gedragen voor een goede overgang tussen verblijf in de JJI en terugkeer in de maatschappij. De RvdK is als casusregisseur onder meer verantwoordelijk voor het organiseren van de beraden, het opstellen van de agenda, het uitnodigen van de deelnemers, het monitoren van het proces (komt iedereen de gemaakte afspraken op tijd na) en het toezicht houden op een naadloze aansluiting met het vervolgetraject (proces). Daarnaast heeft de RvdK een adviserende taak in jeugdstrafzaken (inhoudelijk).

De gemeente heeft geen actieve rol in het netwerkberaad, wel kan zij om informatie over de betreffende jongere gevraagd worden.

Netwerkberaad

Aanwezig: RvdK (casusregisseur), JJI en JR (casemanager), allen afkomstig uit de regio waar de jeugdige vast zit

Welke jongeren: iedere jongere die op strafrechtelijke titel in een JJI instroomt

Doelen: Snel alle relevante informatie over de jeugdige boven tafel krijgen en uitwisselen

Inschatting maken hoe lang de jeugdige blijft vastzitten

Procedurele afspraken (wie, wat, waar, wanneer en hoe)

Acties: JJI meldt instroom aan RvdK en aan de gemeente waar 18-minner verblijft

Het netwerkberaad vindt plaats in de JJI, waar de jeugdige verblijft.

In het trajectberaad speelt de gemeente een actieve rol. In het trajectberaad wordt de basis gelegd voor het individuele nazorgtraject (maatwerk). Nu gaat het erom dat het nazorgtraject in de gemeente naadloos aansluit op het traject in de JJI en op de behoefte van de jongeren. De gemeente geeft tijdens het trajectberaad aan welke (zorg)voorzieningen op lokaal niveau voor de jeugdige beschikbaar zijn. Het beleidsplan van de gemeente biedt hiervoor de basis.

Betekenis van het eerste trajectberaad voor de gemeente

Het eerste trajectberaad is voor de gemeente van cruciaal belang. Hier worden, samen met de justitiepartners (RvdK, JJI en JR) de doelen vastgelegd van het gehele trajectplan. Dat beslaat zowel het deel dat zich afspeelt in de JJI en het deel waarin de JR casemanager is als het deel na afloop van de justitiële titel, waarin de gemeente de enige verantwoordelijke voor de nazorg is. Goede afspraken in het eerste trajectberaad leiden ertoe dat vanuit één visie en op basis van dezelfde informatie aan het nazorgtraject vorm en inhoud wordt gegeven. Het voorkomt dat de jongere, als de nazorgverantwoordelijkheid over gaat op een andere instantie, te maken krijgt met een heel andere benadering en dat de volgende instantie niet weet wat de vorige bereikt heeft. De gemeente wordt voor ieder trajectberaad uitgenodigd door de RvdK. Met haar deelname aan het trajectberaad waarborgt de gemeente dat de justitiepartners en zichzelf in het nazorgtraject echt samen optrekken en elkaars inspanningen versterken.

Nb. Ook kan de gemeente er in het eerste trajectberaad bij de RvdK op aandringen om aan de kinderrechter te adviseren een meer verplichtende vorm van nazorg op te leggen, bijvoorbeeld omdat in het voortraject gebleken is dat een vrijwillig kader niet werkt.

Het trajectberaad mondt uit in een trajectplan dat bestaat uit:

- de trajectkaart, format voor de vastlegging van de informatie over de jongere tijdens het trajectberaad (zie bijlage 4);
- eventueel het perspectiefplan dat elke JJI opstelt voor alle jongeren die na drie weken nog in de JJI verblijven;
- het plan van aanpak (nazorgplan) dat de jeugdreclassering opstelt ter voorbereiding van de terugkeer in de samenleving. In het plan van aanpak kunnen ook de schorsingsvoorwaarden van de Officier van Justitie worden opgenomen, als de jongere tijdens de voorlopige hechtenis wordt geschorst.

De uitvoering van het trajectplan wordt vaak gestart in de JJI en wordt na de vrijlating van de jongere in de gemeente vervolgd. De JJI verzorgt de informatieoverdracht naar de gemeente waar de jongere zich (weer) vestigt.

Trajectberaad

Aanwezig:	RvdK (casusregisseur), JR (casemanager) en de gemeente van uitstroom JJI is wel betrokken bij het trajectberaad, maar is niet altijd fysiek aanwezig
Welke jongeren:	Jeugdigen die binnen drie weken geschorst zijn en dus al niet meer in de JJI verblijven en jeugdigen die ten tijde van het trajectberaad nog in de JJI verblijven en in afwachting zijn van schorsing of van de strafzitting
Doelen:	Inhoudelijke afstemming over de te volgen koers (doelen) Afspraken over het trajectplan (procedureel) Afspraken over wie welke problemen aanpakt Advies van gemeente over de inzet van gemeentelijke voorzieningen
Acties:	Jongere wordt besproken binnen 3 weken na instroom

Het trajectberaad vindt plaats in de regio waar de jongere zijn woonplaats dan wel vaste verblijfplaats heeft.

In de praktijk zijn er verschillende organisaties die het trajectberaad kunnen faciliteren. Bijvoorbeeld het Veiligheidshuis, het regiokantoor van de RvdK, het gemeentehuis of het Centrum voor Jeugd en Gezin.

2e en 3e trajectberaad

Onder bepaalde omstandigheden kan er nog een tweede en derde trajectberaad nodig zijn. Als de jeugdige tot aan de terechtzitting in voorlopige hechtenis blijft, vindt er drie weken voor de zitting een tweede trajectberaad plaats. Doel van dit beraad is de bespreking van het strafadvies en de zittingsrapportage. Als de jeugdige wordt veroordeeld tot detentiestraf van langere duur kan een derde trajectberaad zinvol zijn. Doel van dit beraad is de bespreking van de voorbereidingen in de nazorg en een eventueel proefverlof.

5.3 Procesregisseur

De gemeente heeft zowel in de rol van coördinator als in de rol van procesregisseur de verantwoordelijkheid voor (de aansturing van) de uitvoering van het beleidsplan in een concrete situatie; er moet nazorg worden verleend aan een jongeren die na detentie in een JJI weer terug is in de gemeente. Als coördinator gaat het dan om de organisatie van de (zorg)voorzieningen op lokaal niveau. Op het moment dat de gemeente ook procesregisseur wordt – het moment dat de justitiële titel afloopt – komt daar een verantwoordelijkheid bij, namelijk die voor het totale proces van nazorg dat verleend wordt aan de jeugdige ex-gedetineerde. Immers, de RvdK en de JR hebben dan geen bemoeienis meer met de jongere en de nazorg die aan hem wordt verleend.

Als procesregisseur is de gemeente onder meer verantwoordelijk voor het (verder) ondersteunen en faciliteren van het samenwerkingsverband ten behoeve van de nazorg. Het gaat dan bijvoorbeeld om het periodiek organiseren van een casusoverleg, het opstellen van de agenda, het zorg dragen voor de informatieverspreiding en het monitoren van het proces. Het ligt niet altijd voor de hand om de verantwoordelijkheid voor de inhoud (casemanager, tot dan toe bij de JR) ook bij de gemeente te beleggen. In veel gevallen zal een partner in het zorgnetwerk die expertise in huis hebben om die inhoudelijke taak op zich te nemen en is het logisch(er) dat zij die rol van casemanager op zich neemt. In dat geval werken de procesregisseur en de casemanager nauw samen.

De overgang tussen de rol van coördinator en die van procesregisseur is niet zonder meer gemarkeerd. Dat wil zeggen dat er geen formeel moment is waarop de verantwoordelijkheid van de RvdK en de JR aan de gemeente wordt overgedragen. Op de trajectkaart (zie § 5.2.2 trajectberaad) staat de datum vermeld waarop de (voorwaardelijke) straf is beëindigd. Dat is het moment waarop de justitiële titel afloopt en de gemeente het stokje moet overnemen. De periode tussen trajectberaad en einde justitiële titel varieert, maar kan lang zijn. Dit kan een risico zijn voor de zogenoemde 'warme overdracht' van

RvdK en JR aan gemeente. Om dit te voorkomen wordt aangeraden om twee tot vier weken voordat de regietaak van de RvdK afloopt een extra overleg te organiseren. Hierin kan de gemeente het voortouw nemen door een overleg op lokaal niveau te organiseren. Daarbij zijn dan de RvdK, de JR, de coördinator/procesregisseur en eventueel de beleidsregisseur uit de gemeente in ieder geval aanwezig. Indien een casemanager in het gemeentelijke (zorg)netwerk is benoemd, zal hij ook bij dit overleg aanwezig moeten zijn.

5.4 Platforms voor overleg nazorg

Op lokaal niveau bestaat een aantal organisatiestructuren die een platform kunnen zijn voor de organisatie van of een overlegforum kunnen zijn ten behoeve van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Enkele voorbeelden hiervoor zijn: het veiligheidshuis, het CJG en de organisatie tussen regio- en centrumgemeente.

In het **veiligheidshuis** worden concrete afspraken gemaakt over de noodzakelijke aanpak op basis van individuele problematiek. Ieder veiligheidshuis kent zijn eigen aanpak; zo kan de regie in handen zijn van de gemeente of kan deze worden gevoerd door het OM en staat elk veiligheidshuis staat voor een persoonsgerichte aanpak, waardoor zwaartepunten van het beleid op verschillende terreinen kunnen liggen. Ieder veiligheidshuis heeft daarom ook zijn eigen successen.

Gemeente Almere heeft de juiste aansluiting gevonden

De gemeente Almere heeft een coördinator nazorg aangesteld. Deze persoon is 'spin-in-het-web' en is aanwezig bij het trajectberaad en bij het ketenoverleg risicjongeren.

Het trajectberaad biedt voor de gemeente Almere meerwaarde doordat de juiste partners aan tafel zitten en zij daar de juiste informatie kunnen halen. Die informatie wordt vervolgens gedeeld en gebruikt in het lokale ketenoverleg dat in het veiligheidshuis plaatsvindt. Aan het ketenoverleg nemen zowel partners van justitie als zorgpartners deel, het vormt daarmee de basis voor de regierol van de gemeente. Een succesfactor is dat partners echt gebruik maken van elkaar. Zo schetsen politie en justitie de strafrechtelijke achtergrond van de jongeren, terwijl de zorgpartners weer informatie hebben over de gezinssituatie, zodat optimale hulpverlening geboden wordt. Een andere succesfactor is het feit dat de procescoördinator van het CJG ook aanwezig is. Hierdoor is een goede afstemming tussen veiligheid en zorg geborgd.

Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf bundelt haar krachten

Bij de opzet van veiligheidshuis Maas en Leijgraaf is ervoor gekozen om de strafrechtelijke benadering en de zorgbenadering bijeen te brengen. OM, gemeenten, RvdK, maar ook slachtofferhulp, JR en verslavingszorg zijn bij het veiligheidshuis betrokken. De 13 bij het veiligheidshuis betrokken gemeenten hebben gezamenlijk een coördinator nazorg aangesteld. Deze persoon zorgt dat in het veiligheidshuis de gemeentelijke rollen gestalte krijgen: enerzijds als regisseur anderzijds als coördinator en uitvoerder vanuit de taakvelden zorg en welzijn.

Het veiligheidshuis is bij uitstek de plaats om de trajectenberaden plaats te laten vinden, omdat het een bovenlokale samenwerkingsvorm is, maar niet te kort doet aan de maatwerk trajecten. Ook kunnen – indien gewenst – partners uit het lokale (zorg)netwerk makkelijk aansluiten. Verder biedt het veiligheidshuis een 'veilige' omgeving, waar privacygevoelige informatie gedeeld mag en kan worden.

Het **Centrum voor Jeugd en Gezin** biedt ook plaats voor overleggen met partners. Het CJG, waarin de jeugdgezondheidszorg, jeugdbeleid en jeugdhulpverlening van de gemeente en lokale en regionale partners zijn ondergebracht, vormt een schakel met Bureau Jeugdzorg en Zorg- en Adviesteams. Hier wordt invulling gegeven aan de Wmo-functies van de gemeente voor wat betreft het jongerenbeleid. De voorzieningen die partners in dit centrum gezamenlijk aanbieden zijn niet nieuw. Het is een nieuwe verschijningsvorm. Juist in het CJG, waarin alle zorgpartners van een gemeente al vertegenwoordigd

zijn, kunnen bestaande overlegstructuren gebruikt worden voor de organisatie van de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden.

De veiligheidshuizen en de CJG's zijn aparte organisatievormen. Waar de nazorg door de gemeente wordt ondergebracht, is natuurlijk een vrije keus. Ook sluit het gebruik van de ene organisatiestructuur, het gebruik van de andere structuur niet uit. Als binnen de gemeente de nazorg van jeugdige ex-gedetineerden wordt opgenomen als een veiligheidsvraagstuk, dan zal het veiligheidshuis primair 'onderdak' kunnen bieden voor de organisatie. Als de nazorg wordt benaderd als zorgvraagstuk, zal het CJG een belangrijke rol spelen. Hoe dan ook, de samenwerking tussen welzijn en strafrecht/veiligheid bepaalt mede het succes van de nazorg.

Tot slot, als de nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden geen grote omvang kent – dit geldt voor een aantal kleine (en middelgrote) gemeente – kan gezocht worden naar samenwerking en verdeling van taken tussen gemeenten uit de regio. Bestaande bestuurlijke en ambtelijke overleggen tussen **centrumgemeente en regiogemeenten** kunnen dan uitkomst bieden. Deze overlegstructuren worden al ingezet om de invulling van het beleid, de organisatie en de uitvoering gezamenlijk op te pakken en mogelijk kan hierbij voor wat betreft de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden aangesloten worden.

Maatschappelijke Opvang

Als het gaat om de Maatschappelijke Opvang (MO) zijn 43 grote gemeenten aangewezen als 'centrumgemeente'. Deze gemeenten ontvangen middelen om de MO vorm te geven binnen hun gemeente, maar ook in de omliggende regiogemeenten (hun verzorgingsgebied). Hun ambities op dit terrein hebben ze neergelegd in een Stedelijk of Regionaal Kompas. Dit heeft geleid tot een organisatiestructuur waarin de centrumgemeenten bovenregionale taken oppakken (bijvoorbeeld de nachtopvang voor daklozen) en tegelijk afspraken maken met hun regiogemeenten over regionale taken (beschikbaarheid van woningen voor deze doelgroep). Hoe intensief de samenwerking daarin is, verschilt sterk per regio. Ook bij deze organisatiestructuur kan de nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden worden aangehaakt. Voorwaarde is wel dat er sprake is van een stevig opgezette structuur, die in de praktijk goed functioneert. Met name als het gaat om huisvesting biedt dit kansen, omdat de groep zwerfjongeren nadrukkelijk onderdeel uitmaakt van de doelgroep van het Stedelijk Kompas.

6 En dan de praktijk

In theorie klinkt het vaak eenvoudig, maar 'wat' je nou precies moet doen en 'hoe' je dat moet doen, blijkt in de praktijk soms best lastig. Dat kan ook gelden voor de rollen van uitvoerder, coördinator en procesregisseur bij nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Voor het handelen in de praktijk bieden onderstaande scenario's een basis.

6.1 De gemeente in de rol van uitvoerder

In de **uitvoerende rol** houdt de gemeente zich bezig met een eigenstandige gemeentelijke taak, er is geen afhankelijkheidsrelatie met een andere organisatie voor de realisatie van die taak. In de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden gaat het dan bijvoorbeeld om het verstrekken van een identiteitsbewijs (paspoort of identiteitskaart). De coördinator nazorg zet het proces in gang als bij het trajectberaad blijkt dat de jeugdige (ex-)gedetineerde niet over een geldig identiteitsbewijs beschikt. Hij zorgt er dan voor dat een identiteitsbewijs wordt aangevraagd en dat deze beschikbaar is op het moment dat de jeugdige vrij komt.

Ook komt het voor dat de gemeente in het kader van nazorg aan een jongere afkomstig uit de JJI invulling geeft aan de rol van uitvoerder bij schuldhulpverlening en/of het sociaal-cultureel werk (bijvoorbeeld jongerenwerk).

6.1.1 *Wat te doen als de jeugdige het identiteitsbewijs niet zelf kan bekostigen?*

Jeugdige ex-gedetineerden zijn extra kwetsbaar als zij niet direct na detentie in het bezit zijn van een geldig legitimatiebewijs. Een jeugdigen is erbij gebaat als de gemeente al maatregelen treft, zodat hij op de dag van vrijlating direct over een identiteitsbewijs beschikt. In sommige gevallen kan een jeugdige zelf niet voorzien in de financiering van het identiteitsbewijs.

Een identiteitsbewijs wordt op aanvraag door de gemeente aangemaakt. In het geval dat de jongere geen geld heeft voor een identiteitsbewijs, kunt u als coördinator nog een extra stap zetten om de

jeugdige te helpen. Het is namelijk mogelijk dat u namens de gemeente, de kosten voor het identiteitsbewijs voorschiet. De verrekening van het bedrag kan dan later plaatsvinden. Als coördinator zorgt u dat er tussen sociale zaken en burgerzaken afspraken worden gemaakt wat betreft (1) de financiering, (2) de aanvraagprocedure en (3) de procedure voor terugbetaling. U ziet er tevens ook op toe dat, nog voordat de jeugdige terugkomt uit detentie, deze afspraken worden nageleefd.

6.2 De gemeente in de rol van coördinator en procesregisseur

Het invulling geven aan de rollen van **coördinator** en **procesregisseur** omvat meerdere taken en verantwoordelijkheden (zie hoofdstuk 5). De coördinator/procesregisseur is ‘spin-in-het-web’ in het lokale (zorg)netwerk en de spil in de nazorg aan een jongere die na verblijf in de JJI in de gemeente terugkeert. In alle gevallen gaat het om maatwerk, waardoor de activiteiten nooit exact hetzelfde zijn. De competenties waar de coördinator/procesregisseur gebruik van maakt in de uitvoering van de nazorg, kunnen wel min of meer eenduidig worden benoemd.

Coördinator		Procesregisseur	
Taken	Competenties	Taken	Competenties
<ul style="list-style-type: none"> informatie verzamelen: uit het trajectberaad zorgbehoefte vaststellen op basis van de leefgebieden uitvoeringsafspraken maken met partners ten behoeve van gecoördineerde zorg toezicht houden op de samenwerking en eventueel bijsturen dossiervorming uitvoeren van de tussenevaluatie en eventueel bijstellen op basis van resultaten tussenevaluatie 	<ul style="list-style-type: none"> in staat zijn partners bijeen te brengen urgentie van problematiek overbrengen in staat zijn zorgbehoefte in kaart te brengen verbanden leggen tussen mogelijkheden van verschillende instellingen (aan de hand van sociale kaart) overdragen van informatie en ervoor zorgen dat informatie gedeeld wordt samenwerking tussen partners volgen en actief coördineren 	<ul style="list-style-type: none"> informatie verzamelen en verstrekken bewaken van (uitvoerings)afspraken en besluiten en eventueel nieuwe afspraken maken of besluiten herzien toezicht houden op de samenwerking en eventueel bijsturen periodiek overleg organiseren faciliteren en voorzitten van bijeenkomst(en) en casusbespreking(en) dossiervorming uitvoeren eindevaluatie en opstellen eindrapport 	<ul style="list-style-type: none"> in staat om partners te committeren aan gekozen proces in staat om partners aan te spreken op hun afspraken sturen op proces en inhoud, waarbij casemanager voor inhoud wordt benoemd afstand houden van concrete hulpverlening in staat om knopen door te hakken informatieknoppunt zijn organiseren, plannen en faciliteren

6.2.1 Wat te doen als de jeugdige naar een andere school moet?

Het probleem kan zijn dat geen enkele school in de gemeente een jeugdige ex-gedetineerde wil toelaten. Waarschijnlijk, omdat ze bang zijn voor herhaling van het gedrag van de jeugdige. Om te voorkomen dat een jeugdige na verblijf in detentie niet meer terecht kan op een school, kunt u als gemeente in een vroeg stadium al stappen ondernemen. U kunt bijvoorbeeld contact opnemen met de leerplichtambtenaar, die – bij wet toebedeeld – de verantwoordelijkheid heeft voor het verlenen van maatschappelijke zorg aan jongeren tot 18 jaar om ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. De leerplichtambtenaar zal vervolgens vanuit zijn expertise en verantwoordelijkheden de contacten met het schoolbestuur en (eventueel) het RMC leggen. Er staan hem daarbij verschillende instrumenten ter beschikking, u kunt daar namens de gemeente ook aan bijdragen.

- Door de schoolbesturen te herinneren aan het beleid dat de gemeente heeft voor nazorg aan jeug-

dige ex-gedetineerde, waardoor de school zich (nogmaals) bewust wordt van het feit dat de jongere er niet alleen voor staat, maar begeleid wordt.

- Door de plaatsing van een jeugdige ex-gedetineerde als een gezamenlijke probleem te benaderen en in te steken op een gezamenlijke oplossing, is de kans op medewerking groter.
- Door een schoolbestuur zelf of schoolbesturen gezamenlijk over een oplossing te laten nadenken voordat een jeugdige ex-gedetineerde geplaatst moet worden (dus als casus inbrengen), kan een oplossing gevonden worden die voor iedere partij werkzaam is.

Als de jeugdige ex-gedetineerden bij terugkeer in de gemeente geen onderwijs volgt (er is dus geen passende oplossing gevonden), maakt de leerplichtambtenaar melding bij het RMC. Het RMC verzorgt de melding en registratie van voortijdige schoolverlaters en komt in actie als een jeugdige scholing voortijdig lijkt te beëindigen.

6.2.2 Wat te doen als de jeugdige in aanmerking wil komen voor een leer/werktraject?

Structuur in het leven van een jeugdige ex-gedetineerden kan zijn functioneren verbeteren. Een leer/werktraject kan daaraan bijdragen. Steeds meer bedrijven zijn er op ingericht jongeren in dienst te nemen en hen in deeltijd scholing te laten volgen. De gemeente kan de jeugdige begeleiden bij het vinden van een leer/werktraject. Het is voor de gemeente voor de hand liggend om afspraken hierover te maken met UWV Werkbedrijf (voorheen CWI). Zij begeleiden jeugdige werkzoekenden bij hun zoektocht naar een leer/werktraject en vervullen hiervoor ook de loketfunctie. Als coördinator is het van belang afspraken te maken met UWV Werkbedrijf over de begeleiding van de specifieke doelgroep jeugdige ex-gedetineerden.

- Door te bewerkstelligen dat er één contactpersoon bij UWV Werkbedrijf is die zich bezig houdt met het begeleiden van jeugdige ex-gedetineerden. De jeugdigen hoeven dan niet telkens opnieuw hun situatie te schetsen, maar komen bij een persoon terecht die direct de situatie begrijpt en aan de slag kan.
- Door afspraken te maken over de maatregelen die voor deze jongeren worden getroffen omtrent het vinden van een plek waar je leren en werken kunt combineren.
- Door afspraken te maken over de procesgang. Voor deze groep jeugdigen is het belangrijk dat ze snel dagbesteding krijgen en ze niet (te) lang moeten wachten op een werk/lerentraject.

Als procesregisseur ziet u erop toe dat de samenwerking met UWV Werkbedrijf onderhouden blijft en dat de afspraken worden nagekomen.

Gemeente Rotterdam heeft haar eigen 'mentoren'

Het Mentoraat voor jongeren in Rotterdam is een organisatie die functioneert als wegwijzer voor iedere jongere uit Delfshaven, Centrum of Overschie die wil werken of een opleiding wil volgen. Of werken en leren tegelijk. Jeugdige ex-gedetineerden kunnen ook gebruik maken van deze dienst. Bij behoefte kan de gemeente contact opnemen met deze organisatie.

Het Mentoraat zorgt ervoor dat iedere jeugdige zijn eigen mentor heeft. Zo hoeft de jeugdige maar eenmaal zijn verhaal te doen. De mentor gaat met de jeugdige aan de slag om bijvoorbeeld een leer/werktraject te vinden. Hiervoor heeft het Mentoraat al bestaande contacten in de buurt. Het is dus een kwestie van de juiste begeleiding en het vinden van een goede match!

6.2.3 Wat te doen als de capaciteit van jeugdzorg of zorginstanties onvoldoende is?

De beperkte capaciteit bij jeugdzorg of zorginstanties is een bron van veel problemen. Het gevolg is dat er lange wachtlijsten ontstaan. Jongeren moeten wachten op hulp die ze heel hard nodig hebben. Terecht komen op een wachtlijst werkt voor een jeugdige ex-gedetineerde belemmerend en veroorzaakt stilstand in de ontwikkeling.

Als coördinator kunt u, namens de gemeente, deze problematiek aanpakken. Hiervoor zijn drie soorten oplossingen.

- 1 Sturen op vermindering van capaciteitsprobleem bij jeugdzorg en zorginstellingen
De gemeente kan sturen op capaciteitsproblemen bij jeugdzorg en zorginstellingen, door vroegtijdig het probleem aan de zorginstellingen voor te leggen, samen naar een oplossing te zoeken en goede afspraken te maken over wederzijdse prestaties. Met lokale zorgpartners heeft de gemeente vaak een subsidierelatie. Dit biedt ook sturingsmogelijkheden, bijvoorbeeld door prestatieafspraken te koppelen aan de subsidie
- 2 Voorrang voor jeugdige ex-gedetineerden bewerkstelligen bij jeugdzorg en zorginstellingen.
De gemeente kan de afspraak maken met de regionale en lokale zorginstellingen dat jeugdige ex-gedetineerden te allen tijde in aanmerking komen voor een zorgtraject. Afspraken maken en monitoren zijn ook hiervoor belangrijke activiteiten van de coördinator. Indien meerdere organisaties dezelfde zorg kunnen bieden, zal de coördinator in overleg met die organisaties moeten bekijken waar op welk moment een jongere het beste terecht kan.
- 3 Met creativiteit capaciteit bewerkstelligen
De coördinator kan de ontwikkeling van nieuwe ideeën aanmoedigen door (1) de juiste personen en instanties bijeen te brengen, (2) de juiste werkvormen die de creativiteit bevorderen te introduceren en (3) bij te dragen aan de realisatie.

Gemeente Tilburg heeft 'eigen' voorzieningen

De gemeente Tilburg heeft een eigen 'Na-detentie-huis'. Dit is een terugkeervoorziening voor jeugdige ex-gedetineerden in Tilburg. In opdracht van de gemeente is het huis opgezet door het Leger des Heils, Jeugdzorg en Reclassering. In feite trekken zij het terugkeerprogramma (dat is gestart in een JJI) door naar de praktijk. Jongeren komen in een speciaal woonhuis terecht waar zij individueel werken aan hun plan van aanpak, dat gericht is op wonen en woonvaardigheden, sociaal functioneren, vrijetijdsbesteding, werk, scholing en inkomen.

6.2.4 Wat te doen als de jeugdige niet gemotiveerd is een zorgtraject te volgen?

Het schort sommige jeugdige ex-gedetineerden aan discipline en motivatie, terwijl het hier juist om gaat bij het (weer) volgen van scholing of het deelnemen aan een zorgtraject. Een steun in de rug kan dan helpen, maar de mogelijkheid daartoe is afhankelijk van het feit of de jeugdige die nazorg onder justitiële titel moet volgen of dat de jeugdige die nazorg (na afloop van de justitiële titel) op vrijwillige basis krijgt aangeboden. Toch heeft u als coördinator en procesregisseur ook de mogelijkheid om de jeugdige te motiveren als er geen verplichting tot nazorg bestaat.

De gemeente kan de jeugdige aanmoedigen met behulp van 'zachte' instrumenten. De jeugdige is erbij gebaat als er echt naar hem geluisterd wordt en aansluiting gezocht wordt bij zijn belevingswereld. Er ontstaat dan een wisselwerking; door goed in te spelen op de behoefte en situatie van de jeugdige, zal hij eerder geneigd zijn ook een positieve bijdrage te leveren aan zijn ontwikkeling. Daarnaast kan u, de coördinator/procesregisseur nazorg, ook met behulp van 'harde' instrumenten die jeugdige stimuleren. Bijvoorbeeld door het stellen van voorwaarden aan het ontvangen van bepaalde voorzieningen (binnen de grenzen van wet- en regelgeving). De jeugdige kan bijvoorbeeld graag gebruik maken van een 'begeleid wonen traject', maar niet de motivatie hebben ook een zorgtraject te volgen. De voorwaarden kan dan zijn dat het begeleid wonen alleen mogelijk is als ook het zorgtraject wordt opgepakt. Een andere 'harde' aanpak is het inzetten van de buurtagenten, die de betreffende jongere (en de groep waartoe hij mogelijk behoort) letterlijk op de huid zit. De jongere wordt dan beperkt in zijn vrijheid en min of meer gedwongen het nazorgtraject te (ver)volgen. Er zijn (waarschijnlijk) meer mogelijkheden om jongeren te prikkelen. Een brainstormsessie met de (zorg)partners kan nieuwe inzichten geven en zo kunnen outreachende programma's tot stand komen.

6.2.5 Wat te doen als er personeelsverloop is bij partnerinstanties?

Door personeelwisselingen kan de continuïteit van de samenwerking in gevaar komen, terwijl dit essentieel is om samenwerking in de nazorg te laten slagen. Als een contactpersoon bij een partner vertrekt, is het de vraag óf er een opvolger is en óf deze opvolger ook invulling geeft aan de taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden. Als coördinator kunt u hier bij voorbaat al op inspelen. Bijvoorbeeld door partnerinstanties verantwoordelijk te maken voor continuïteit en inbedding van de nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden binnen de eigen organisatie.

Aansluitend kan de procesregisseur de continuïteit managen.

- Door te letten op de regelmaat dat u contact heeft met de partner. Er kunnen plotselinge veranderingen plaatsvinden, waardoor problemen van verloop later aan het licht komen bij partners die u maar één keer in het half jaar ziet.
- Door het positief te benaderen. Er komt een nieuw gezicht die de samenwerking oppakt, dat betekent dat er een objectieve blik van buitenaf gevraagd kan worden.
- Door betrouwbare administratie te voeren (archivering van notulen en afspraken).
- Door een overdrachtsgesprek te arrangeren met de voorganger en opvolger waarin een introductie plaatsvindt en de taken en verantwoordelijkheden worden doorgesproken en overgedragen.

6.2.6 Wat te doen als de jeugdige na verblijf in een JJI de 18 jaar is gepasseerd?

Een jongere die in de JJI terecht komt, is volgens het jeugdstrafrecht berecht. Bij instroom is deze jongere meestal 18-minner, maar bij uitstroom kan hij inmiddels 18-plusser zijn. Waar doet u dan als gemeente goed aan? De jeugdige kan bijvoorbeeld niet meer terecht bij Bureau Jeugdzorg, zij hantieren immers ook de grens van 18 jaar.

De taken en verantwoordelijkheden die gemeente en de samenwerkingspartners in de nazorg aan 18-minners en 18-plussers hebben, verschillen van elkaar.

- Een 18-plusser krijgt geen indicatie van Bureau Jeugdzorg, maar komt in aanmerking voor de volwassen zorg (CIZ).
- Een 18-plusser kan terecht bij het Algemeen Maatschappelijk Werk, wat voor de 18-minner nog niet aan de orde is.
- Een 18-plusser kan terecht bij een instelling voor GGZ, waar de 18-minner bij de jeugd GGZ terecht kan.
- Voor een 18-plusser geldt de leerplicht niet meer en moeten – indien nodig – andere wegen bewandeld worden om tot een voldoende startkwalificatie voor de arbeidsmarkt te komen.

Het advies is om de 18-plusser zoveel mogelijk maatwerk te bieden; dus waar mogelijk en passend gebruik maken van de (zorg)faciliteiten voor jongeren en als dat niet kan of aansluit op de behoefte, nazorg voor volwassenen aanbieden. In een aantal gemeenten is de coördinator voor nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden ook degene die nazorg volwassenen coördineert en regisseert, in andere gemeenten zijn het verschillende functionarissen. Dan is het van belang dat het dossier wordt overgedragen.

6.2.7 Wat te doen als de informatiepositie van de gemeente onvoldoende is?

De gemeente moet over voldoende informatie beschikken om de nazorg op een goede manier uit te voeren. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij justitiële partners en bij zorgpartners. Over het algemeen zijn partners die direct te maken hebben met de nazorg aan jeugdige ex-gedetineerden, zoals Bureau Jeugdzorg, UWV werkbedrijf, CJG en de GGD, overtuigd van de noodzaak voor een stevige aanpak en aansluitend de noodzaak van informatie-uitwisseling en -verspreiding. (zie ook hoofdstuk 5)

Maar wat te doen als u als coördinator/procesregisseur namens de gemeente, niet voldoende informatie krijgt? De informatiepositie van de gemeente kan worden verbeterd door op verschillende niveaus contact te leggen met de partners en actief stappen te ondernemen.

- Door partners individueel te benaderen en persoonlijk contact te leggen, creëer je wederzijds begrip en werk je aan een basis voor de toekomstige samenwerking.
- Door ervoor te zorgen dat de partner zich ervan bewust is dat zij de gemeente iets te bieden heeft en dat de gemeente vanuit haar specifieke expertise een belangrijke bijdrage levert aan geslaagde nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden.
- Door concreet te zijn in de benodigde informatie, kan de partner specifiek actie ondernemen. Hiervoor is het van belang vooraf te inventariseren welke informatie benodigd is en waarom (in geval van privacygegevens).

6.2.8 Wat te doen als u meer preventief te werk wilt gaan?

De gemeente kan natuurlijk ook actie ondernemen om te voorkomen dat jeugdigen überhaupt in detentie terecht komen. Preventieve acties zijn er niet alleen op gericht de jeugdigen te behoeden voor een strafrechtelijke traject, maar kunnen ook de criminaliteit in de gemeente verlagen.

Het voeren van preventief jeugdbeleid is een gemeentelijke taak op grond van de Wet Jeugdzorg en de Wmo. In het kader van preventief jeugdbeleid kan de gemeente veel ondernemen. De mate waarin in preventieve activiteiten wordt geïnvesteerd is afhankelijk van de situatie in de gemeente en de keuzes die de gemeente maakt.

Het organiseren van een lokaal zorgnetwerk is een vorm van preventief handelen. Het lokale zorgnetwerk richt zich met name op mensen die zelf geen hulp vragen, maar waarvan anderen signaleren dat die hulp wel nodig is. Dit kan door bijvoorbeeld lokale zorginstanties, woningcorporaties en wijkagenten bijeen te brengen om vroegtijdig actie te kunnen ondernemen op signalen. In het bij elkaar brengen en houden van deze partijen kunt u als coördinator en procesregisseur weer een belangrijke (ondersteunende) rol spelen.

- 1 Door het initiatief te nemen in de beginfase kunt u de betrokkenen bij elkaar te brengen. Personen en instellingen moeten soms overtuigd worden van het nut van de samenwerking en zich oriënteren op mogelijk gezamenlijk activiteiten en werkwijze.
- 2 Structuur geven aan de samenwerking door bijeenkomsten voor te bereiden en voor te zitten, verslagen te maken en het proces te begeleiden.
- 3 Indien mogelijk, namens de gemeente, voorzien in financiële steun om activiteiten van het netwerk te ondersteunen.

De landelijke verwijsindex risicjongeren (VIR)

Een uitbreiding op de organisatie van het overleg is de opzet van een signaleringssysteem. Een signaleringssysteem heeft als doel te voorkomen dat jongeren die hulp nodig hebben, risico's lopen. Dit lukt door vroegtijdig, gecoördineerde hulp aan te bieden op een effectieve manier. Hiervoor is het nodig de verschillende signalen van betrokkenen te koppelen in een elektronisch systeem.

De landelijke verwijsindex risicjongeren is zo'n signaleringssysteem waarin risicomeldingen van hulpverleners bij elkaar worden gebracht. Zorg richting jongeren is vaak gemeentegrensoverschrijdend. De verwijsindex biedt hierbij uitkomst. Het voorkomt dat organisaties onwetend langs elkaar heen werken en onvoldoende informatie uitwisselen. Bij twee of meer meldingen over één jongere in de verwijsindex horen de hulpverleners automatisch dat er een melding is gedaan en door wie, met vermelding van de contactgegevens. Ook verhuizingen doorgevoerd in de gemeentelijke basisadministratie worden gemeld aan de verwijsindex.

6.2.9 Wat te doen als een jeugdigen steeds weer in 'het traject' terecht komt?

Na het plegen van een strafbaar feit komt de jeugdige terecht in een proces waarin verschillende partners trachten de jeugdige weer op het rechte pad te krijgen. Verschillende gedragsinterventies tijdens en na detentie moeten bijdragen aan een verkleinde kans op recidive. Echter, sommige jeugdigen lijken het traject van nazorg meerdere malen te doorlopen, zonder enige verbetering.

De gemeente krijgt uiteindelijk te maken met de problematiek, omdat de jongeren huist in de gemeente en hier ook herhaaldelijk terugvalt in crimineel gedrag. Als coördinator/procesregisseur heeft u de mogelijkheid om het proces in aanpak van deze jeugdigen te beïnvloeden.

- Door het initiatief te nemen tot een netwerk van zorgpartners om een oplossing voor deze specifieke groep te vinden. In dit netwerk moeten in ieder geval deskundigen op het gebied van gedragswetenschappen aanwezig zijn.
- Door ontwikkeling en uitvoering van zorgtrajecten te co-financieren.

Eigen Kracht Conferentie

Bureau Jeugdzorg organiseert Eigen Kracht Conferenties. Deze gedragsinterventie gaat ervan uit dat oplossingen die je zelf belangrijk vindt, als jeugdige ex-gedetineerden, effectiever zijn. Deze conferentie heeft als doel het sociale netwerk van de jeugdige ex-gedetineerden te herstellen en gezamenlijk met het netwerk tot een oplossing te komen.

Zie ook www.eigen-kracht.nl

7 Woord van dank

Deze handreiking is in opdracht van de VNG en met subsidie van het Ministerie van Justitie geschreven door SGBO. Voor de samenstelling van deze handreiking is gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen, waaronder het raadplegen van experts in gemeenten, bij het ministerie en in het werkveld. Aan allen dank voor de medewerking.

Bijzondere dank gaat uit naar Anita Ekas (gemeente Almere), Nicole Niewold en Maria Kooijman (gemeente Gouda), Frank Goezinnen en Roel Blokzijl (gemeente Hoorn), Annemieke de Winter (veiligheidshuis Maas en Leijgraaf), Jan Bogers (gemeente Bergen op Zoom), Sandra Timmermans (gemeente Tilburg), Marloes Haks (Raad voor de Kinderbescherming) en Ariette Furtado (Mentoraat voor Jongeren).

8 Literatuur

Buntinx, W.H.E. (2004). Duurzame zorg, over management van continuïteit. Koraal groep – Universiteit van Maastricht, Maastricht.

De Ridder, V. (2007). Regie werkt, gemeentelijke praktijkvoorbeelden, VNG, Den Haag.

Kramer, A. (2008). Handreiking Facetbeleid. SGB0, Den Haag.

Kuppens, J. & Ferwerda, H. (2008). Van binnen naar buiten, een behoefteonderzoek naar de aard van omvang van nazorg voor gedetineerden. Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem.

Leede, J., Cox-Woudstra, E., Goudswaard, A., Van Rhijn, G., Van Schie, J., Tuinzaad, B. (2002). Flexibele inzet van personeel in productiebedrijven. TNO, Heerhugowaard.

Ministerie van Justitie (2006). Programma Aanpak Jeugdcriminaliteit, op weg naar een samenhangend (diagnose)instrument voor de jeugdstrafrechtketen.

Ministerie van Justitie (2008). informatieblad netwerk & trajectberaad.

MO groep Jeugdzorg (2006). Nazorg Jeugd: Verantwoordelijkheidskader.

Ministerie van Justitie (2008). Nieuwsbericht: 'Als je de jeugdcriminaliteit goed aanpakt, doe je pas écht aan voorkomen' Albayrak bij landelijke aftrap Netwerk- en Trajectberaad.

Ministerie van Justitie (2008). Nieuwsbericht: Betere begeleiding jeugdigen in Justitiële Jeugdinrichtingen.

Ministerie van Justitie (2008). Nieuwsbericht: Verplichte nazorg voor gedetineerde jongeren.

Ministerie van Justitie (2008). Schema netwerk- en trajectberaden.

Ministerie van Justitie (2008). Schema vervolgtrajectberaden.

Ministerie van Justitie (2008). Uitvoeringskader invoering netwerk- en eerste trajectberaad i.v.m. nazorg jeugd.

Snippe, J., Ogier, C., Bieleman, B. (2006). Lokale aanpak zeer actieve veelplegers: justitieel traject. Intra-val, Groningen.

Boendermaker, L. (1998). Eind goed al goed? De leefsituatie van jongeren een jaar na vertrek uit een JBI. WODC, Den Haag.

Van der Kooij, A.M. en Poodt, H.D. (1999). Lokale zorgnetwerken in de openbare gezondheidszorg. Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

www.veiligheidbegintbijvoorkomen.nl

www.nazorgjeugd.nl

www.leerplicht.net

Bijlagen

1 Overzicht uitstroomcijfers 2007

Aantal jeugdige ex-gedetineerden

Het aantal jeugdige ex-gedetineerden verschilt per regio. Zie onderstaand schema voor de verdeling in Nederland.

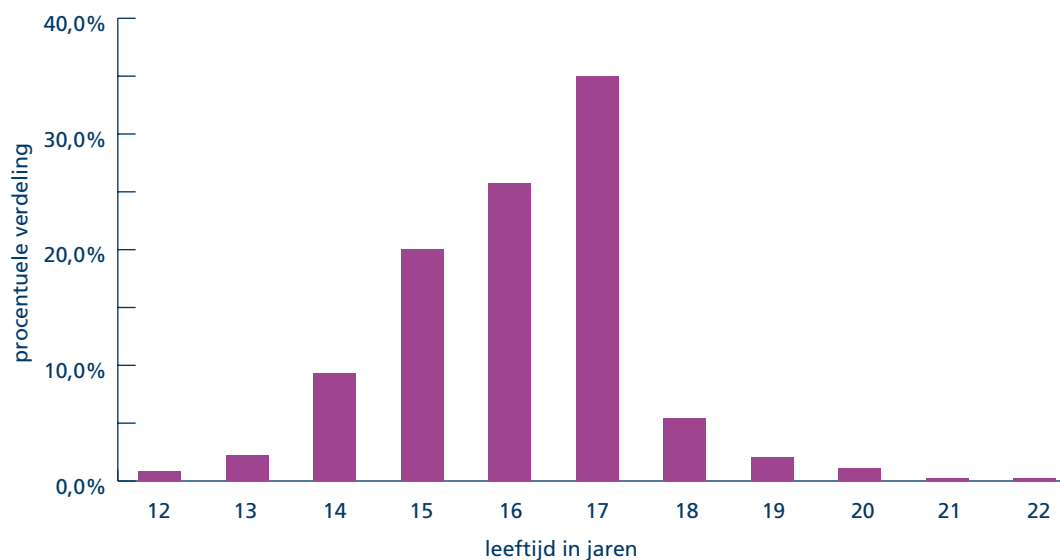
Zuid	Limburg en Noord-Brabant	452
West	Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland	1388
Noord	Friesland, Groningen en Drenthe	97
Oost	Gelderland en Overijssel	279
Totaal		2216

De G4 kent hoge aantallen uitstromende jeugdige ex-gedetineerden naar gemeente van herkomst. Middagrote gemeente kampen met minder hoge aantallen.

Amsterdam	350
Rotterdam	187
Den Haag	185
Utrecht	74
Totaal	796

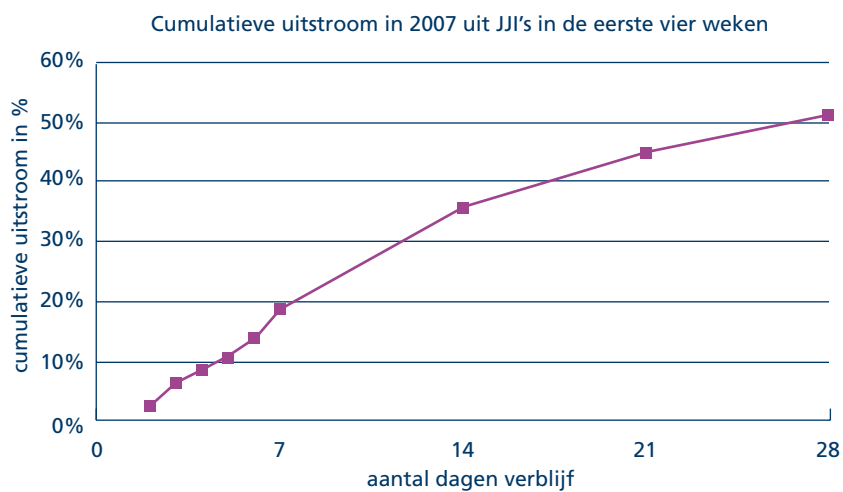
Leeftijd

Onderstaande grafiek geeft de leeftijdsopbouw van jeugdige ex-gedetineerden weer in Nederland. De gemiddelde leeftijd van terugkerende jeugdige ex-gedetineerden is 16 jaar.

Dagen verblijf JJI

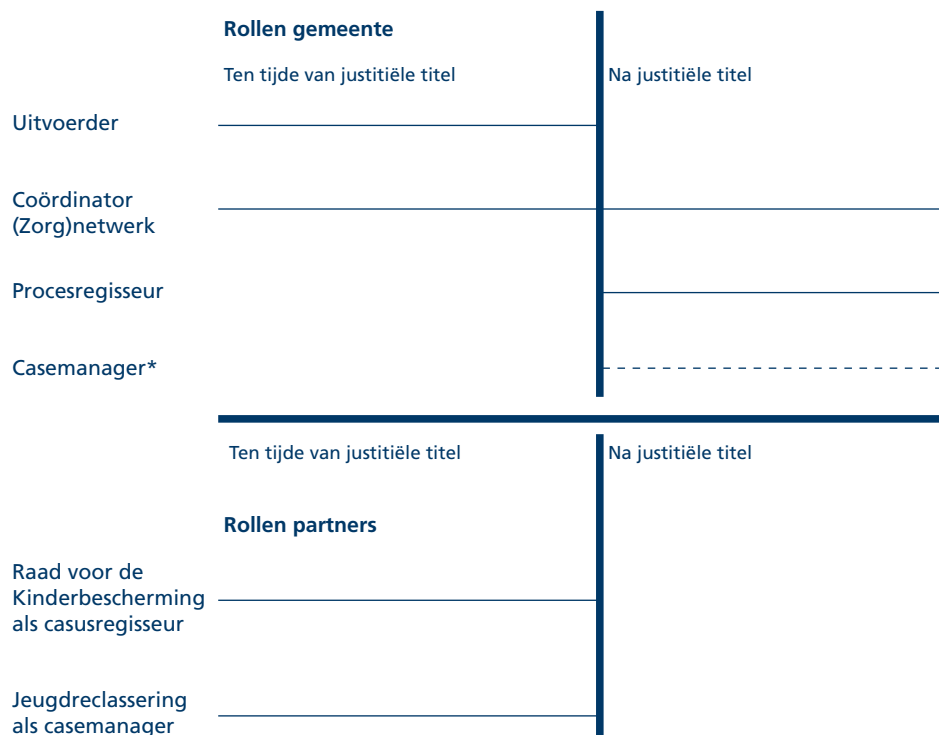
Jeugdige ex-gedetineerden blijven gemiddeld niet lang in detentie. Na zes dagen is al 19 % uitgestroomd, na dertien dagen 36%, na 20 dagen 45%, na 27 dagen 51%. De overige 49% stroomt uit na een verblijf langer dan 18 dagen. De grafiek laat de cumulatieve uitstroom zien.

Presentatie van uitstroom gegevens 2008 volgt.

2 Visualisatie rollen gemeente

* De gemeente kan de rol van casemanager zelf oppakken of kan deze rol overdragen aan één van de partners uit het gemeentelijke (zorg)netwerk.

Nb. Het netwerk- en trajectberaad (eventueel ook 2e en 3e trajectberaad) vinden plaats in de periode aan de linkerkant van de verticale as (nazorg onder justitiële titel, RvdK heeft procesverantwoordelijkheid).

3 In kaart brengen doelgroep

Het in kaart brengen van de doelgroep is de eerste stap in de planfase (beleidsontwikkeling), omdat de kenmerken van de doelgroep bepalend zijn voor de inhoud van het beleid. Daarnaast heeft het in kaart brengen van de doelgroep een tweede functie. Met het inzicht in de doelgroep kan het beleid gericht op nazorg ook een preventief karakter krijgen. De antwoorden op onderstaande vragen geven inzicht in de doelgroep en vormen het vertrekpunt voor het beleid.

- Hoeveel 18-minners zijn het afgelopen jaar uit detentie teruggekomen in de gemeente?
- Uit welke wijk is de 18-minner afkomstig?
- Wat is het geslacht van de 18-minner?
- Wat is de leeftijd van de 18-minner?
- Wat is de nationaliteit van de 18-minner?
- Hoeveel 18-minners hadden een hulpvraag op het gebied van identiteitspapieren?
- Hoeveel 18-minners hadden een hulpvraag op het gebied van een uitkering?
- Hoeveel 18-minners hadden een hulpvraag op het gebied van scholing/werk?
- Hoeveel 18-minners hadden een hulpvraag op het gebied van onderdak
- Hoeveel 18-minners hadden een hulpvraag op het gebied van zorg?
- Hoeveel 18-minners hadden een meervoudige hulpvraag? (Meervoudige hulpvraag betekent dat de problematiek van de jeugdige zich op diverse levensterreinen voordoet. Er moeten dan meerdere disciplines worden betrokken omdat de hulpvraag bij diverse instanties thuishoort. Bijvoorbeeld: een combinatie van verslavingsproblematiek, schuldhulpverlening, geen onderdak en de begeleiding nodig bij het vinden van een baan en/of scholingstraject)
- Hoeveel 18-minners zijn er daadwerkelijk aan een nazorg traject begonnen?
- Wat is het maatschappelijke rendement van de nazorg aan jeugdige ex-gedeteneerden; is er invloed merkbaar op de criminaliteitscijfers van de gemeente?

4 Zelfevaluatie

Een van de mogelijke vormen van evaluatie is de zelfevaluatie. Hierin kijkt de gemeente naar zichzelf; hoe heeft zij invulling gegeven aan haar verantwoordelijkheden en taken, waar is verbetering nodig en wat is succesvol geweest? De antwoorden op onderstaande vragen geven de gemeente inzicht in haar eigen functioneren en kunnen dienen als basis voor de zelfevaluatie.

Rol van uitvoerder

In de rol van uitvoerder voorziet de gemeente in identiteitspapieren voor de jeugdigen. Dit proces is voornamelijk een interne aangelegenheid. De evaluatie van deze rol kan vorm krijgen door antwoord te geven op de volgende vragen.

- Hoeveel 18-minners zijn voorzien in hun vraag naar identiteitspapieren?
- Door wie zijn de identiteitspapieren aangevraagd?
- Wat was de doorlooptijd van de aanvraag van identiteitspapieren; is dit hoger/lager dan de gemiddelde doorlooptijd?
- Hoeveel 18-minners waren in staat de identiteitspapieren zelf te bekostigen?
- Heeft de gemeente in een voorschot voorzien, als de jongeren niet in staat was de identiteitspapieren zelf te bekostigen?
- Zo ja, op welk termijn is het voorschot terugbetaald?
- Zo ja, gaf het terugbetalen van dit voorschot problemen?

Rol van coördinator

De gemeente in de rol van coördinator is verantwoordelijk voor (de aansturing van) de uitvoering van het nazorgplan. De evaluatie van deze rol kan geschieden door volgende vragen te beantwoorden.

- Was de informatie die is ontvangen van het JJI toereikend?
- Zo niet, welke aanvullende informatie is noodzakelijk?
- Was de informatie vanuit het JJI op tijd aanwezig om de nazorg in gang te zetten?
- Zo niet, wat is minimale (voorbereidings)tijd om nazorg in gang te zetten en hoe kan daarin voor-

zien worden?

- Had de gemeente tijdens het trajectberaad voldoende zicht op lokale en regionale zorgpartners?
- Zo niet, waar zaten de 'witte vlekken'?
- Waren de juiste zorgpartners betrokken bij het proces?
- Zo niet, welke zorgpartners ontbraken en hoe kunnen deze betrokken worden?
- Is het gelukt de samenwerkingspartners tijdig van informatie te voorzien, zodat ook zij tijdig konden starten met (de voorbereidingen tot) het verlenen van nazorg?
- Zo niet, welke termijn hebben de samenwerkingspartners nodig om zich voor te bereiden op het verlenen van nazorg en hoe kan de gemeente daarin voorzien?
- Was er voldoende deskundigheid in het samenwerkingsverband aanwezig?
- Zo niet, welke aanvulling is nodig en hoe kan dat worden georganiseerd?
- Zijn er hiaten gesignaleerd in het zorgaanbod?
- Zo ja, welke hiaten en hoe kunnen die worden opgelost?
- Hoe is de samenwerking tussen gemeente en (zorg)partners op lokaal niveau verlopen?
- Waar zitten de verbeterpunten?

Rol van procesregisseur

Zodra de nazorg zonder justitiële titel door de gemeente voort gezet wordt, is de gemeente procesregisseur. In deze rol heeft de gemeente dezelfde verantwoordelijkheden en taken als in de rol van coördinator en komt daarbij een inhoudelijke en procesmatige verantwoordelijkheid. De gemeente kan ervoor kiezen een casusregisseur aan te stellen voor de inhoudelijke regie. Inhoudelijk of procesmatig, uitbesteden of zelf uitvoeren, de gemeente is eindverantwoordelijk voor de invulling van deze rol. De evaluatie van deze rol kan vorm krijgen met behulp van de vragen zoals die onder coördinator zijn gesteld, aangevuld met onderstaande vragen.

- Heeft de jeugdige ex-gedetineerde de nazorg zonder justitiële titel voortgezet?
- Zo niet, wat is de reden van beëindiging geweest en op welke wijze kan de gemeente eraan bijdragen dat de jeugdige nazorg ook op vrijwillige basis accepteert?
- Zijn de doelen(geformuleerd in het beleidsplan) bereikt?
- Zo niet, wat is de oorzaak van het niet bereiken van de doelstellingen en hoe kunnen de doelstellingen alsnog worden bereikt?
- Wat is het rendement voor de jeugdigen en hun omgeving na ontvangst van het hulpaanbod?
- Is er nog een vervolotraject noodzakelijk?
- Is de inhoudelijke verantwoordelijkheid bij een andere partij (zorgpartner) belegd?
- Zo ja, hoe heeft die partner daaraan invulling gegeven en hoe is de samenwerking/afstemming tussen procesregisseur (gemeente) en casusregisseur (zorgpartner) verlopen? En waar zitten de verbeterpunten?
- Zo niet, is gedurende het proces continue goed zicht geweest op de ontwikkeling van de jongere en het effect van de nazorg op de jongere? Welke informatie is gemist?

5 Trajectkaart

AFSPRAKEN TRAJECTBERAAD	
Datum	
Deelnemers	Naam en functie
Raad voor de Kinderbescherming:	.
Jeugdreclassering:	.
Volwassen reclassering:	.
JJI (evt telefonisch):	.
Gemeente:	.
Overigen (vb WSG):	.
Hoeveelste trajectberaad is dit	☐ 1 ^e ☐ 2 ^e ☐ 3 ^e ☐ anders, nl.
Datum (evt.) eerdere trajectberaden	
Datum netwerkberaad (en waar?)	
Netwerkkartaat beschikbaar	☐ ja ☐ nee
Trajectdoelen (worden gezamenlijk vastgesteld in trajectberaad)	

Afspraken (wie doet wat wanneer)	Datum gereed of afgerond
1. Perspectiefplan JJI (tenzij geschorst of vertrokken)	
2. Plan van Aanpak jeugdreclassering	
3. Actie gemeente	
4. Actie volwassen reclassering	
5. Overige acties	
Volgend trajectberaad	
Planning/datum	
Doel	
Welke informatie en wie zorgt daarvoor	

ACTUELE INFORMATIE JEUGDIGE		
1	Datum instroom JJI <i>(bij overplaatsing: meerdere noemen)</i>	
2	Reden van instroom	☐ <i>nieuw delict</i> ☐ <i>opheffing schorsing</i> ☐ <i>anders, nl.</i>
3	Aard en datum delict(en)	
4	Instroom-/verblijfstitel JJI - maatregel - parketnummer(s)	☐ <i>preventieve hechtenis</i> ☐ <i>TUL niet afgeronde taak-/werkstraf</i> ☐ <i>jeugddetentie</i> ☐ <i>pij</i> ☐ <i>anders, nl.</i>
5	(evt.) Andere/eerdere zaken <i>voor zover relevant</i> andere zaken, al dan niet openstaand; overzicht eerdere justitiële trajecten	
6	Huidige verblijfplaats	☐ <i>nog in JJI</i> > <i>Locatie: ...</i> > <i>Groep: ...</i> ☐ <i>reeds uitgestroomd, reden:</i> ☐ <i>geschorst per ...</i> ☐ <i>anders, namelijk ...</i> > <i>Uitgestroomd naar: (adres+omschrijving)</i>
7	Zittingsdatum volgend toetsmoment rechtbank <i>(bij meerdere lopende zaken: alle)</i>	
8	Vonnis (indien bekend) <i>(bij meerdere lopende zaken: alle)</i>	
10	Bijzondere categorie? Wordt tevens besproken in een ander gremium?	☐ <i>LVG</i> ☐ <i>meer- of veelpleger</i> ☐ <i>Veelplegersoverleg</i> ☐ <i>JCO</i> ☐ <i>anders, nl.</i>
21	Einddatum verblijf JJI <i>(of prognose)</i>	

22	Opdracht (titel) aan jeugdreclassering + datum	
23	Stand van zaken onderzoek GBM (=gedragsbeïnvloedende maatregel)	

Indien beschikbaar uitkomsten risicotaxatie	
Hoe is het per gebied geregeld?	Status aanvinken + toelichting relevante informatie
Identiteit	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Wonen	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Werk / school	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Financieel / schulden	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Gezondheid / evt verslaving	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Thuisituatie	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Vrije tijd / dagbesteding	☐ goed ☐ matig ☐ zorgwekkend
Overige toelichting	
Risico inschatting (o.b.v. onderliggende rapporten)	
Risico opnieuw plegen van een strafbaar feit	☐ laag ☐ midden ☐ hoog ☐ onbekend
Risico schade voor zichzelf of anderen	☐ laag ☐ midden ☐ hoog ☐ onbekend
Toelichting	
Knelpunten/beperkingen	

Actiepunten t.b.v. 2^e en eventueel volgende trajectberaden
Acties JJI : Perspectiefplan obv trajectdoelen (tenzij de jongere reeds geschorst of vertrokken is):
Acties Jeugdreclassering: Plan van aanpak nazorg obv trajectdoelen
Acties Volwassenen reclassering: (eventueel) + Welke organisatie?
Acties gemeente: Aanbod voorzieningen obv trajectdoelen
Evt. aanvullende informatie:

Onderliggende documenten (niet voor alle partners beschikbaar ivm privacy)	
☐ Netwerkaart	d.d.
☐ Rapportage van de RvK	d.d.
☐ Perspectiefplan van de JJI	d.d.
☐ Plan van aanpak van de JR of VR	d.d.
☐ Indicatiebesluit BJZ (indien nodig bij advies gedragsbeïnvloedende maatregel)	d.d.
overigen, namelijk	d.d. d.d.

CONTACTGEGEVENS	Naam begeleider + contactgegevens
JJI: (tenzij reeds uit de JJI)	
Reclassering: + instantie <i>Jeugdrecl.:</i> ☐ BJZ/JR ☐ WSG ☐ Leger des Heils (jeugdzorg) <i>Volwassenrecl.:</i> ☐ SRN ☐ SVG ☐ Leger des Heils <i>Anders:</i> ☐ anders, namelijk...	
(evt) gezinsvoogd	
Ouders	

6 Contactgegevens

Raad voor de Kinderbescherming

Alkmaar
Almelo
Amsterdam
Arnhem
Assen
Den Bosch
Breda
Dordrecht
Eindhoven
Groningen
Den Haag
Haarlem
Leeuwarden
Lelystad
Maastricht
Middelburg
Roermond
Rotterdam
Tilburg
Utrecht
Zutphen
Zwolle

Aanvulling door MinJus en VNG

